

Uitvoeringsprogramma 2019

WestlandProgramma 2018-2022

‘Samen werken aan een nieuwe balans’

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1. BEVLOGEN BESTUREN	6
<i>Nieuwe bestuursstijl</i>	6
Maatregel 1: Voorkeursvariant en alternatieven	6
Maatregel 2: 'Westland daagt uit'	6
Maatregel 3: Onderzoek verbonden partijen	6
Maatregel 4: Collegespreekuur en college op pad	7
<i>Moderne overheid</i>	7
Maatregel 5: Versterken organisatie	7
Maatregel 6: Integraal personeelsbeleidsplan	7
Maatregel 7: Heroriëntatie going concern	7
Maatregel 8: Datagedreven werken en monitoring	7
<i>Financieel op maat</i>	8
Maatregel 9: Transparante financiën	8
Maatregel 10: Vermogenspositie	8
Maatregel 11: Kwaliteit voorstellen	8
Maatregel 12: Structurele kostendekking	8
<i>Financieel Overzicht 'Bevlogen Besturen'</i>	9
2. GOED TOEVEN	10
Maatregel 13: Omgevingsvisie, -programma en -participatie	10
Maatregel 14: Deelvisies wonen, voorzieningen en groen/blauw	12
Maatregel 15: Uitvoeringsprogramma Wonen	12
Maatregel 16: Creatieve maatregelen wonen	13
Maatregel 17: Innovatieve woonvormen met voorzieningen dichtbij voor doelgroepen+ burger en particuliere initiatieven	13
Maatregel 18: Huisvesting arbeidsmigranten	13
Maatregel 19: Zoeken naar balans tussen de verplichte taakstelling statushouders en reguliere woningzoekenden	14
Maatregel 20: Deelname aan Woonnet Haaglanden	14
Maatregel 21: Prinsenbos	15
Maatregel 22: Levendige dorpen/centrumontwikkelingen	15
Maatregel 23: Gebiedsontwikkelingen	16
Maatregel 24: Parkeerfonds	17
Maatregel 25: Uitvoering Westlands Veiligheidsbeleid (WVB)	17
Maatregel 26: Maatregelen Veiligheid Ondernijning	18
<i>Financieel Overzicht 'Goed toeven'</i>	19
3. STERKE SAMENLEVING	20
Maatregel 27: Actieprogramma ombuigingen sociaal domein	20
Maatregel 28: Resultaatsturing Wmo en Jeugdhulp	20
Maatregel 29: Herijking uitvoeringsprogramma 'Kernachtig Sociaal'	21
Maatregel 30: Uitvoering 'Kernachtig Sociaal 2016-2020'	21
Maatregel 31: Waardig herdenken 4 mei	23
Maatregel 32: Onderwijshuisvesting (IHP)	23
Maatregel 33: Sportparken	24
Maatregel 34: Nota Cultuur Westland	25
Maatregel 35: Sturen op verandering	25

<i>Financieel overzicht hoofdstuk 3 'Sterke samenleving':</i>	26
4. WELVAREND WESTLAND	27
<i>Economie</i>	27
Maatregel 36: Stimuleren en faciliteren kennis en innovatie brede Greenportcluster	27
Maatregel 37: Greenport West-Holland	28
Maatregel 38: Handhaving thema glastuinbouw	29
Maatregel 39: Agrologistieke bedrijventerreinen	29
Maatregel 40: Aantrekkelijke dorpscentra	30
Maatregel 41: Opstellen vestigingsbeleid	30
Maatregel 42: Uitwerking Kust	31
Maatregel 43: Verblijfs- en vaarrecreatie	31
<i>Energie, klimaat en groen</i>	31
Maatregel 44: Westland Energieakkoord (WEA)	31
Maatregel 45: Geothermie en restwarmte	32
Maatregel 46: Waterberging & klimaatadaptatie - Innovatieve maatregelen nieuwbouw ..	32
Maatregel 47: Wateroverlast	33
<i>Bereikbaarheid</i>	34
Maatregel 48: Mobiliteitsvisie Westland 2030, met doorkijk naar 2040	34
Maatregel 49: A4 veilingroute A20	34
Maatregel 50: Wippolderlaan Westlandvariant	34
Maatregel 51: Opstellen visie Centrale As	34
Maatregel 52: Opstellen verkenningen twee metropolitane fietspaden	35
Maatregel 53: Verkeersonderzoeken en maatregelenpakketten dynamisch verkeersmodel	35
Maatregel 54: Verlengen bestemmingreserve regionale verkeersprojecten	35
Maatregel 55: Voorzieningen R-net lijn 36	35
Maatregel 56: Aanpassen bushaltes MRDH-bus concessie Haaglanden Streek	36
Maatregel 57: Infrastructurele maatregelen tijdens gebiedsontwikkeling	36
Maatregel 58: Coördinatie weg- en ondergrondse werkzaamheden	36
<i>Financieel overzicht hoofdstuk 4 'Welvarend Westland'</i>	37
5. Recapitulatie financiën	38
Startpositie: begroting bestaand beleid	38
Financiële context	38
Nieuwe ambities	38
Overige wijzigingen	39
Financieel totaalbeeld	41
Dekkingsvoorstel	41
Financieel overzicht na dekkingsvoorstel	43
6. Tot slot	44

Inleiding

Voor u ligt het Uitvoeringsprogramma 2019. Het is het eerste uitvoeringsprogramma op basis van het WestlandProgramma 2018-2022 'Samen werken aan een nieuwe balans'. In dit uitvoeringsprogramma staan de maatregelen voor 2019: het tweede jaar in de realisatie van de bestuurlijke ambities in deze bestuursperiode. Ambities langs de thema's Bevlogen Besturen, Goed Toeven, Sterke Samenleving en Welvarend Westland. De maatregelen worden uitgevoerd naast de wettelijke taken en de lopende projecten waarover al een bestuurlijk besluit is genomen (going concern).

In dit uitvoeringsprogramma gaan we in op de verschillende rollen die wij als gemeentelijke overheid in de verschillende onderwerpen kunnen vervullen:

Rol	Beschrijving
Reguleren	Regels stellen en wetten uitvoeren.
Regisseren	De gemeente maakt gerichte keuzes, stelt voorwaarden, zet middelen gericht in, stuurt op resultaten en controleert of doelen bereikt worden. Andere partijen hebben een rol, maar de gemeente hecht er belang aan de regie te hebben.
Faciliteren	De gemeente biedt, waar nodig, ruimte en hulp aan initiatieven die uit zichzelf ontstaan in de samenleving. Hierbij kan het gaan om kennis, praktische hulp, aandacht, subsidie of een combinatie hiervan. Bij faciliteren staan eigen initiatief en zelfredzaamheid van de initiatiefnemers centraal en beperkt de inbreng van professionals zich tot het mogelijk maken van het initiatief en het wegnemen van belemmeringen.
Stimuleren	De gemeente stimuleert initiatieven, maar laat de uitvoering aan de samenleving zelf. De gemeente zoekt naar mogelijkheden om partijen in de samenleving te mobiliseren en in beweging te brengen.
Netwerken	De gemeente zorgt voor verbindingen tussen inwoners, initiatiefnemers, maatschappelijke organisaties etc. De gemeente stelt haar eigen netwerk beschikbaar en maakt zelf ook onderdeel uit van de netwerken. De gemeente zorgt dat partijen elkaar weten te vinden en is een gelijkwaardige partner in de netwerken waar zij deel van uitmaakt.
Loslaten	De gemeente laat ruimte aan de samenleving en bemoeit zich niet met de invulling en uitvoering van de initiatieven. Ook vervult de gemeente geen van de andere rollen.

Voor koers en ambitie verwijzen wij u naar het WestlandProgramma. In dit uitvoeringsprogramma presenteren wij na een korte inleiding direct de maatregelen voor 2019 met een doorkijk naar de periode 2020 en verder.

1. BEVLOGEN BESTUREN

Het college heeft de ambitie om Westland te besturen vanuit een overtuigende visie. Wij vinden open, betrouwbaar, geloofwaardig en herkenbaar besturen belangrijk. Dit geldt zowel voor het College als de Raad in onderlinge wisselwerking. Onze eerste ambities voor open besturen staan verwoord in het Westland Akkoord. Het gaat ons niet alleen om de intentie, de mooie woorden en strakke procedures. Het gaat vooral om de juiste houding en het juiste gedrag. Daarbij willen we ons als college toegankelijk en samenwerkingsgericht opstellen.

Nieuwe bestuursstijl

Bovenstaand werkwijze wil het college dagelijks laten zien. Tegelijkertijd nemen we in 2019 een aantal concrete maatregelen:

Maatregel 1: Voorkeursvariant en alternatieven

Het college informeert de raad, als hoogste orgaan in het publieke bestel, tijdig en volledig. Dit doen we onder andere door de Raad niet alleen de voorkeursvariant voor besluitvorming voor te leggen maar ook expliciet aandacht te geven aan de alternatieven. Hieruit blijkt welke afwegingen het college heeft gemaakt bij de totstandkoming van raadsvoorstellen.

Kosten: Geen extra budget

Maatregel 2: 'Westland daagt uit'

Wij willen initiatieven vanuit de samenleving in de publieke ruimte stimuleren met het concept 'Westland daagt uit' / 'Right to Challenge'. Binnen deze aanpak dragen we verantwoordelijkheden over aan groepen in de samenleving die denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan. Wij faciliteren private initiatieven in de openbare ruimte en binnen het sociaal domein. Waar we zelf projecten initiëren zoeken we actief de bewonersparticipatie. Overdracht van taken betekent ook daadwerkelijk overdracht: er is dan geen vangnet van de gemeente meer in beeld. De jaren 2019/2020/2021 zijn experimenteerjaren waarin we jaarlijks evalueren.

Rol: Stimuleren

Kosten: Geen extra budget.

Maatregel 3: Onderzoek verbonden partijen

Als gemeente kiezen we steeds vaker voor de regierol waarbij activiteiten in samenwerking met of door anderen worden opgepakt. Een bijzondere vorm van samenwerking daarbij zijn de zogenaamde 'Verbonden Partijen' waarin wij een financieel en bestuurlijk belang hebben. Die verbonden partijen voeren op diverse beleidsterreinen activiteiten uit en dragen daardoor in belangrijke mate bij aan het realiseren van gemeentelijke ambities. Het aantal verbonden partijen is in de afgelopen jaren toegenomen en daarmee ook het belang om sterker te willen sturen op de (maatschappelijke) belangen van Westland binnen die verbonden partijen. Dit betekent o.a. het scherper inrichten van besluit- en verantwoordingsprocessen rond die Verbonden partijen, meer aandacht voor risico's en daarbij behorend toezicht als ook periodieke evaluaties om nut en noodzaak van deelname in beeld te brengen. De inspanningen die wij daarvoor gaan verrichten, vergen aanvullende inzet en expertise.

Rol: Regisseren

Kosten: € 200.000 extra budget

Maatregel 4: Collegespreekuur en college op pad

In 2018 zijn wij begonnen met het maandelijks bezoeken van de dorpen en het houden van een collegespreekuur. Gezien de goede ervaringen zetten we dit in 2019 voort. Elke maand vindt een korte evaluatie plaats en stellen we zo nodig deze maatregel bij. In het voorjaar van 2019 volgt een uitgebreidere evaluatie. Deze maatregel wordt uitgevoerd binnen bestaande capaciteit en middelen.

Rol: Netwerken

Kosten: Geen extra budget

Moderne overheid

De ambtelijke organisatie moet de ambitie van het college, inclusief de nieuwe bestuursstijl, vertalen. Dat vraagt niet alleen de nodige veranderingen van de ambtelijke organisatie, maar ook van het bestuur (College en Raad). Tegelijkertijd komen er meer veranderingen op de medewerkers van de gemeente af. Zij krijgen nieuwe taken, moeten flexibel zijn in hun rollen en krijgen meer dan nu contacten met inwoners en bedrijven. Naast aandacht voor de mensen in de organisatie is er ook aandacht voor de technologie. We streven naar een organisatie die gebruik maakt van technologische mogelijkheden om zowel de interne als externe dienstverlening verder te optimaliseren.

Maatregel 5: Versterken organisatie

De organisatie is de afgelopen periode onder druk komen staan door opgelegde bezuinigingen, nieuwe ontwikkelingen en een toenemende vraag. Uitbreiding van formatie is noodzakelijk om een basisniveau van dienstverlening te kunnen (blijven) garanderen. Voor een deel kan die uitbreiding worden gedekt uit bestaande budgetten (Sociaal Domein, Ruimtelijk Domein en leges).

Kosten: Het oppakken van nieuwe wettelijke taken, de inrichting van de noodzakelijke change-organisatie ICT en een aantal overige maatregelen om de basis op orde te brengen, vergen een extra personeel budget van in totaal € 2,6 miljoen structureel. Daarnaast is sprake van benodigde extra capaciteit als gevolg van toegenomen vraag waartegenover ook hogere (leges)inkomsten staan. Voor het belangrijkste deel gaat het hierbij om Wabo-activiteiten. Het hiermee gemoeide bedrag beweegt mee met het aantal aanvragen en is € 1,6 miljoen incidenteel en ook budgettair neutraal.

Maatregel 6: Integraal personeelsbeleidsplan

Voor de ambtelijke organisatie wordt een integraal personeelsbeleidsplan opgesteld binnen bestaande capaciteit en middelen. Wij streven naar een stabiele organisatie met steeds meer vast dan tijdelijk personeel. Boeien en binden van professionals is het uitgangspunt.

Kosten: Geen extra budget

Maatregel 7: Heroriëntatie going concern

Om de ambities van dit WestlandProgramma 2018-2022 te kunnen verwezenlijken gaan wij ons begin 2019 heroriënteren op de lopende zaken. Veel van de ambities moeten binnen bestaande middelen worden gerealiseerd, dus geldt 'nieuw voor oud'. Dit betekent dat wij bepaalde activiteiten stoppen of op een andere manier gaan aanpakken.

Kosten: Geen extra budget

Maatregel 8: Datagedreven werken en monitoring

In onze informatiemaatschappij zijn de mogelijkheden om met data de 'staat van onze samenleving' te monitoren enorm toegenomen. Met goede monitoring kunnen wij onze besluitvorming optimaliseren. Als gemeentelijke organisatie moeten wij hierop toegerust zijn. In

2019 komen wij hiervoor met een voorstel waarin we ook de samenwerking met partners meenemen.

Kosten: Geen extra budget

Financieel op maat

Structurele lasten worden betaald met structurele baten. De robuuste reservepositie zetten wij in om tegenvallers te kunnen opvangen. Daarmee zorgen wij voor voldoende weerstandsvermogen. Maar we sparen niet voor het sparen. Geld van de gemeente moet ten goede komen aan de gemeenschap. Daarbij spannen we ons ervoor in dat de schuldpositie niet verder oploopt, echter wel in het perspectief van ontwikkelingen die in de maatschappij gewenst en noodzakelijk zijn. Tegelijkertijd geldt: na jaren van crisis en bezuinigen is de meerjarenbegroting weliswaar op orde, maar is er weinig ruimte voor nieuwe wensen en ambities.

De komende periode zetten wij ons in om de financiën zo begrijpelijk mogelijk te presenteren, passend bij onze transparante bestuursstijl. Voor de leges en heffingen geldt nog altijd het uitgangspunt van 100% kostendekking. Daarbij letten wij ook op de maatschappelijke aanvaardbaarheid van tarieven.

Westland krijgt geregeld kansen om als gemeente subsidies te verkrijgen en cofinancieringsconstructies aan te gaan. Deze mogelijkheden wil het college in beeld brengen en benutten om onder meer kennis en innovatie en verduurzaming binnen de gemeente te financieren.

Maatregel 9: Transparante financiën

Onderzoek naar (digitale) mogelijkheden om de financiële positie voor zowel raad als samenleving nog transparanter te maken.

Kosten: Geen extra budget

Maatregel 10: Vermogenspositie

We zorgen voor een vermogenspositie die voldoende omvang heeft om tegenvallers op te vangen. Aanvullend zetten we een deel van het vermogen (reserves) in om incidentele maatregelen te nemen ten gunste van de Westlandse samenleving.

Kosten: Geen extra budget

Maatregel 11: Kwaliteit voorstellen

We zorgen voor een solide onderbouwing van alle voorstellen die wij aan de gemeenteraad voorleggen. Deze gaan, als er sprake is van verschillende alternatieven, gepaard met een duidelijke financiële context. Eveneens zullen we transparant onderbouwen hoe tarieven tot stand komen.

Kosten: Geen extra budget

Maatregel 12: Structurele kostendekking

Uit de begroting bestaand beleid blijkt dat binnen het uitgangspunt van 100% kostendekking voor een tweetal heffingen een verhoging van de tarieven noodzakelijk is. Wij zullen aan de raad voor 2019 een tariefsverhoging voorstellen van 5,75% voor de afvalstoffenheffing en 2,4% voor de riolering. Wij kiezen hiermee voor een structurele oplossing om een negatieve stand van beschikbare egalisereserves te voorkomen. Doordat wij de tarieven voor de onroerendzaakbelasting ongewijzigd laten, blijft de stijging van de gemiddelde woonlasten beperkt tot de inflatie van 2,4% conform het coalitieakkoord. In onderstaande tabel is een weergave van de woonlasten na deze tariefsverhoging opgenomen:

Woning *	2018	2019	
€ 251.000	Huidige situatie	Voorstel	%
Eigenaar en gebruiker			
OZB eigendom	€ 304,00	€ 304,00	
Afvalstoffenheffing	€ 213,84	€ 226,08	
Rioolheffing eigendom	€ 56,73	€ 58,09	
Rioolheffing gebruik	€ 172,32	€ 176,40	
TOTAAL	€ 746,89	€ 764,57	2,37%

Financieel overzicht hoofdstuk 1 'Bevlogen besturen':

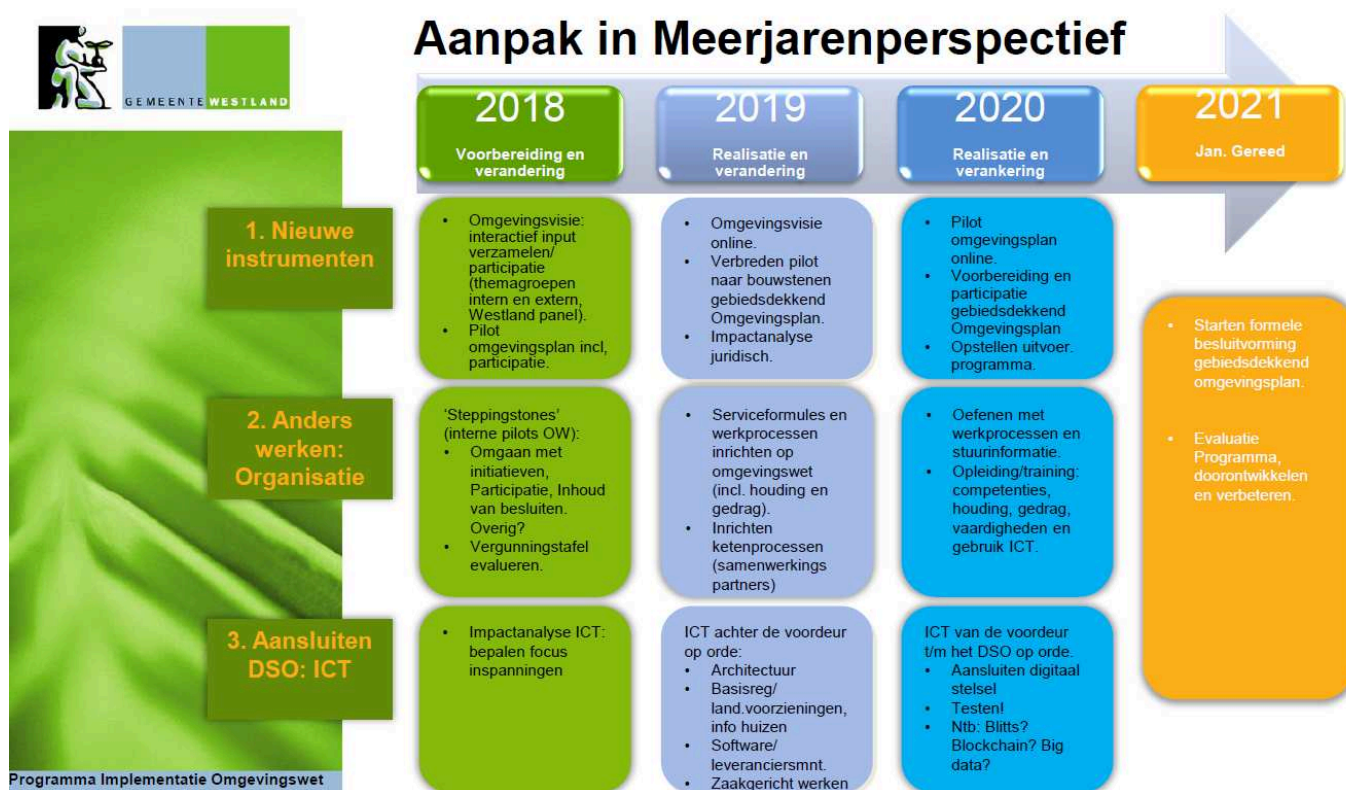
Bevlogen besturen		2019	2020	2021	2022
	Omschrijving	bedragen * € 1.000			
3	Onderzoek verbonden partijen	200	200	200	200
5	Versterken organisatie: ICT, wettelijk en basis op orde	2.600	2.600	2.600	2.600
5	Versterken organisatie: toegenomen vraag	1.650	1.650	1.650	1.650
5	Dekking toegenomen vraag uit hogere (leges)inkomsten	-1.650	-1.650	-1.650	-1.650
	TOTAAL	2.800	2.800	2.800	2.800

2. GOED TOEVEN

In het coalitieakkoord benoemen wij onze ambities om Westland nog mooier te maken. Deze en eerder geformuleerde ambities leggen beslag op de (beperkte) beschikbare ruimte en middelen in Westland. Belangen zullen in samenhang moeten worden afgewogen en het maken van keuzes is onvermijdelijk. We werken de komende tijd aan een betere balans tussen ecologische, economische, veiligheids- en sociale belangen binnen Westland. Deze balans kunnen we aanbrengen met behulp van de nieuwe Omgevingswet. Bij Goed Toeven gaat het om wonen, centrum- en gebiedsontwikkeling, openbare ruimte, groen, water, sportparken, cultuur en veiligheid en de implementatie van de Omgevingswet.

Maatregel 13: Omgevingsvisie, -programma en -participatie

De aanpak in meerjarenperspectief ziet er als volgt uit:

Figuur 1 Meerjarenperspectief traject Omgevingswet

Deze maatregel bestaat voor 2019 uit vijf acties:

13.1 Opstellen Omgevingsvisie

Een van de instrumenten uit de Omgevingswet is de omgevingsvisie. Elke gemeente is verplicht een dergelijke visie op te stellen. De omgevingsvisie geeft een samenhangend strategisch beeld van de fysieke leefomgeving en de ambities in de leefomgeving. De omgevingsvisie vervangt de bestaande visies, zoals de Structuurvisie uit de Wet ruimtelijke ordening, de Duurzaamheidsagenda, het Waterplan en het Verkeer- en Vervoersplan. De winst van deze opzet, die uitgaat van vertrouwen in de samenleving, is gelegen in:

- Minder regeldruk en tegenstrijdige regels
- Meer lokale afwegingsruimte en
- Ruimte en eigen verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer.

Het integrale karakter van de omgevingsvisie moet leiden tot meer samenhang in beleid. De

omgevingsvisie geeft de mogelijkheid om de verschillende opgaven bij elkaar te brengen. Ingrepen in het beheer van de openbare ruimte, groen en de ontwikkeling van woningbouw worden bijvoorbeeld gekoppeld aan sociale en ruimtelijke onderwerpen als gezondheid, veiligheid, klimaatadaptatie en energietransitie.

13.2 Start ontwikkeling Omgevingsprogramma

In het traject implementatie Omgevingswet maken we een begin met een integraal Omgevingsprogramma, waarin we beginnen met het integraal uitwerken van deelvisies op Wonen, Voorzieningen en Groen/Blauw (zie ook maatregel 14).

13.3 Start ontwikkeling Omgevingsplan

Wij starten met de ontwikkeling van het Omgevingsplan. Hiertoe voeren wij een pilot voor centrum Poeldijk uit. De omgevingsvisie en de pilot omgevingsplan centrum Poeldijk vormen input voor de ontwikkeling van het Westland-dekkend Omgevingsplan in de komende jaren. Hierin worden zowel beleidsnormen als ruimte voor initiatieven geborgd.

13.4 Ontwikkelen & oefenen anders werken

Naast het werken aan beleid en nieuwe beleidsinstrumenten, gaan we aan de slag met het ontwikkelen van en oefenen met anders werken. Dit doen we aan de hand van kleine projecten waarmee we ervaring opdoen met de inhoud, het proces en houding en gedrag. Deze projecten noemen we 'steppingstones'. Denk hierbij aan de volgende onderwerpen: omgaan met initiatieven, participatie, klantcontact, keuzes rond vergunningen en toepasbare regels. Aan de hand van de uitkomsten van een impactanalyse wordt ook de ICT gereed gemaakt voor aansluiting op het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet, voor het versterken van onze werkprocessen en voor betere dienstverlening aan inwoners.

13.5 Participatie Omgevingswet

De ambitie van het college om meer aan te sluiten bij wat Westlanders belangrijk vinden, sluit aan bij een andere belangrijke pijler van de Omgevingswet: participatie. Participatie heeft dan ook een plek in de totstandkoming van de omgevingsvisie, bij de uitwerking van deelonderwerpen tot een integraal omgevingsprogramma en bij de pilot van het omgevingsplan (centrum Poeldijk). Inhoud en proces van de participatie worden op elkaar afgestemd om overbelasting van bewoners (en medewerkers) zoveel mogelijk te voorkomen en verwachtingen van de uitkomsten aan de voorkant te sturen. Voor participatie wordt een apart plan van aanpak opgesteld. Een externe partij begeleidt het participatieproces voor de pilot.

Rol: Regisseren

Kosten: Geen extra budget. De activiteiten verbonden aan 'Omgevingsvisie, -programma en -participatie' zijn opgenomen in het budget van het Programma Implementatie Omgevingswet (Bestemmingsreserve Omgevingswet voor incidentele kosten). Voor 2019 is op basis van een grove raming en grote onzekerheid vooralsnog rekening gehouden met €1 mln incidenteel. Dit betreft grotendeels ambtelijk te dekken uren, (beperkte) inzet van externe ondersteuning (participatie, procesbegeleiding, impactanalyse) en materiaal. Het budget is hiervoor toereikend en voorziet ook in een dergelijk bedrag (€1 mln) voor 2020. Mogelijk moeten we na 2020 ook rekening houden met een claim voor structurele lasten.

Om alle activiteiten in het Ruimtelijk Domein adequaat te kunnen blijven uitvoeren, is een uitbreiding van formatie noodzakelijk. Het gaat hierbij om uitbreiding van capaciteit voor proces- en programmamanagement (3 fte), projectleiding- en ondersteuning (4 fte), beheer (6 fte) en advies en ondersteuning algemeen (6 fte). Het daarvoor benodigde bedrag (€1,6 miljoen) wordt gedekt binnen de budgetten Ruimtelijk Domein.

Maatregel 14: Deelvisies wonen, voorzieningen en groen/blauw

Het college wil meer balans brengen in zijn afwegingen rond de inrichting van de openbare ruimte. Op het gebied van het ruimtelijk beleid worden de onderwerpen wonen, voorzieningen en groen/blauw daarom nader uitgewerkt tot deelvisies (stand van zaken, knelpunten en oplossingsvarianten) als input voor de Omgevingsvisie en het Omgevingsprogramma. Daarbij wordt ook gelet op het draagvlak bij onze inwoners (participatie). Op basis van de deelvisies en het draagvlak moet duidelijk worden welke maatregelen prioriteit krijgen. Dat moet leiden tot duidelijke kaders voor initiatiefnemers of projectontwikkelaars die plannen hebben voor het intensief gebruikte grondgebied van de gemeente Westland.

Om de integraliteit van de deelvisies te waarborgen, worden zij niet separaat uitgewerkt. De onderwerpen concurreren immers met elkaar in ruimtegebruik. Denk bijvoorbeeld aan de concurrentie tussen huisvesting van bijzondere doelgroepen (statushouders, arbeidsmigranten, starters, mensen met zorg, urgenten en spoedzoekers (mensen die acuut tijdelijk huisvesting nodig hebben) met wonen als geheel en de ruimtelijke concurrentie tussen de tuinbouwcluster, de woonbehoefte en de behoefte aan waterberging en groen/ecologie. Aan de andere kant vragen de huidige vraagstukken om snelle actie en resultaten. Dat maakt dat we een vorm zoeken die enerzijds zo integraal mogelijk is en anderzijds snel tot resultaten leidt. Parallel aan en in samenhang met de op te stellen omgevingsvisie worden de onderwerpen wonen, voorzieningen en groen/blauw nader uitgewerkt.

Rol: Regisseren

Kosten: Extra budget van € 100.000 (in 2019 en 2020)

Maatregel 15: Uitvoeringsprogramma Wonen

Op basis van de deelvisie Wonen stellen wij op basis van de Woonvisie en de deelvisie Wonen (zie maatregel 14) het Uitvoeringsprogramma Wonen op. Dit is het tweede uitwerkingsprogramma van de gemeentelijke Woonvisie. Het aanbod van woningen laten we aansluiten op de vraag, waarbij we de realisatie van woningen voor starters, blijvers, ouderen, arbeidsmigranten en statushouders in samenhang oppakken. Wij faciliteren de Westlandse bevolking die is aangewezen op een betaalbare woning: sociale huur, koop tot € 222.000 of huur tot € 850. Bij de vraag of er betaalbare nieuwbouw mogelijk is betrekken we aspecten als economie, groen en voorzieningen. We sturen op de realisatie van voldoende sociale/betaalbare woningbouw, borgen dit in nieuwbouwprojecten en wijzen strategische locaties aan. De woningen moeten beschikbaar komen voor de mensen die in Westland leven en/of werken. Onderdeel van het Masterplan is nadrukkelijk het uitnodigen van marktpartijen om betaalbaar te bouwen en het herijken van de Prestatieafspraken met de woningcorporaties.

Onze publiekrechtelijke mogelijkheden op dit terrein zijn:

Ruimtelijke ordening:

- Vastleggen van 'sociaal'- of 'vrije sector huur'-segment in bestemmingsplannen.
- Aanwijzen van locaties voor sociale/betaalbare woningbouw.
- Sociale woningbouw op gronden in bezit van gemeente.
- Inzet van (herontwikkeling van) gemeentelijk vastgoed.

Financiële bijdrage:

- Bijdrage grondprijzen voor de ontwikkeling van sociale/betaalbare woningbouw
- Gemeentelijke bijdrage aan het 'omvormen' van middelduur segment naar sociaal/betaalbaar segment.

Privaatrechtelijk gemeente:

- (Hernieuwde) afspraken over de woningbouwprogrammering in overeenkomsten met ontwikkelaars.

In 2019 volgt verdere uitwerking van de hierboven in 2018/2019 door college/raad gekozen opties.

Rol: Regisseren

Kosten: Geen extra budget. Uitgaande van de door de raad in 2016 vastgestelde woonvisie tot het bouwen van 100 sociale huurwoningen per jaar is jaarlijks een bedrag nodig van minimaal € 1 mln. Dekking in 2019 vanuit de bestemmingsreserve Volkshuisvesting. Het eventueel structureel inzetten van deze middelen vanaf 2020 vraagt om afweging bij het volgende uitvoeringsprogramma. Het bedrag van € 1 mln heeft de volgende bouwstenen:

- Bijdrage aan sociale grondprijzen: verschil 'oude' en nieuwe (verlaagde) sociale grondprijs; ca. € 6.700 per woning.
- Om van een deel van de woningbouwprogrammering het prijssegment te verlagen (omzetting van bereikbare koop naar sociale huur) is een bedrag nodig van gemiddeld € 12.500 per woning.
- Uitgaande van omzetting van middelduur segment naar sociaal (huur)segment is een bedrag nodig van gemiddeld ca. € 40.000 per woning.

Maatregel 16: Creatieve maatregelen wonen

Wij willen met zo weinig mogelijk middelen meer slaagkansen voor woningzoekenden en kortere wachttijden voor een sociale of betaalbare huurwoning. We onderzoeken onder andere de ontwikkeling van innovatieve woonvormen: klein en tijdelijk met een permanente uitstraling. Zoals *tiny houses* en mobiele woonconcepten op tijdelijke locaties: 'oppakbaar' en weer elders te plaatsen. Eerste stap is een onderzoek naar kansrijke locaties hiervoor. Dit onderwerp leent zich ook voor het eerder genoemde concept 'Westland daagt uit' (maatregel 2).

Een andere optie voor de realisatie van woningen is het inzetten van gemeentelijk vastgoed voor kluswoningen. De kosten om dit te faciliteren en het uiteindelijke aantal kluswoningen moet nog verder worden uitgekristalliseerd. Het betreft hier permanente woningen. Na 2019 gaan wij door met het realiseren van de kleine, betaalbare, flexibele woonvormen op de daarvoor geschikte locaties.

Rol: Faciliteren

Kosten: 1 mln extra budget voor bijdrage¹ aan ontwikkeling en exploitatie. Uit casestudie blijkt dat voor het realiseren van 30 tot 50 woningen ca. € 30.000 per woning (vanwege tijdelijke exploitatie) nodig is.

Maatregel 17: Innovatieve woonvormen met voorzieningen dichtbij voor doelgroepen+ burger en particuliere initiatieven

Wij willen innovatieve woonvormen realiseren met aandacht voor zorg. Hiertoe zoeken wij de samenwerking met corporaties en projectontwikkelaars om te komen tot meer aangepaste en levensloopbestendige woningen. We gaan onderzoeken of het stimuleren en faciliteren van levensloopbestendig bouwen en renoveren voor de gemeente tot kostenbesparingen leidt. Op die manier kan het aantal individuele aanvragen voor gebouw- en woningaanpassingen ten laste van de Wmo afnemen. Tevens faciliteren wij burger- en particuliere initiatieven voor innovatieve woon- en zorgvormen. Dit doen we door daar waar nodig maatwerk te leveren. Resultaat: Lobby en gerealiseerde huizen/complexen.

Rol: Regisseren

Kosten: Geen extra budget. Incidenteel € 460.000. Dekking éénmalig 2019 uit het uitvoeringsprogramma Sociaal Beleidskader. Structurele inzet na 2020 afwegen in volgend uitvoeringsprogramma.

Maatregel 18: Huisvesting arbeidsmigranten

Wij werken aan passende huisvesting voor arbeidsmigranten van 2000 extra bedden in de gemeente Westland. De rol van de gemeente Westland is Westlandse uitzenders en andere initiatiefnemers te faciliteren in het realiseren van deze huisvesting (planologisch mogelijk

¹ Dit is niet hetzelfde bedrag als de 1 mln vermeld bij het 'Uitvoeringsprogramma Wonen' in deze paragraaf.

maken) en het proces van samenwerking te regisseren. De sector realiseert dus de huisvesting. Middels een dialoog met samenwerkingspartners komen wij tot een bestuurlijk gedragen uitvoerbare locatieontwikkelingsstrategie. De gemeente Westland zet onder meer een tender uit die marktpartijen selecteert die bereid zijn om deze ontwikkelstrategie te vertalen in hun realisatieplannen.

Rol: Regisseren en faciliteren

Kosten: €300.000 extra budget (2019 en 2020). In 2019 is € 125.000 beschikbaar uit het Actieprogramma Huisvesting Arbeidsmigranten. Hiermee kan de in gang gezette uitvoering van het actieprogramma deels voortgezet worden. Het te verwachten maatwerk op het gebied van locatieontwikkeling (additionele, specialistische capaciteit) nemen we mee in de grondexploitatie van de voor te dragen ontwikkellocaties. Voor deze locatieontwikkeling en de benodigde inhuur is vanuit het uitvoeringsprogramma incidenteel 2x € 150.000 (2019 en 2020, totaal € 300.000) beschikbaar.

Maatregel 19: Zoeken naar balans tussen de verplichte taakstelling statushouders en reguliere woningzoekenden

De taakstelling voor huisvesting van statushouders is wettelijk vastgelegd in de Huisvestingswet. De verdeling verloopt via een verdeelsleutel. Een andere verdeelsleutel zou tot een betere balans kunnen leiden in de verdeling van de sociale huurwoningen tussen de verschillende groepen woningzoekenden. Om deze betere balans te realiseren stellen wij een goede onderbouwing op (met feiten over onder andere de woningvoorraad, mutatiegraad, wachttijden diverse doelgroepen) die als basis dient voor het toezichthoudergesprek met de provincie Zuid-Holland. Hiermee tonen we cijfermatig aan waarom de opgelegde taakstelling te fors is voor onze gemeente. Dit combineren wij met een intensief lobbytraject (eventueel via de VNG) om de Huisvestingswet te doen wijzigen.

Rol: Regisseren

Kosten: Incidenteel budget voor 2019 van € 40.000.

Maatregel 20: Deelname aan Woonnet Haaglanden

We willen de kansen op een sociale huurwoning in Westland voor Westlanders vergroten. Op dit moment kunnen woningzoekenden gebruik maken van Woonnet Haaglanden voor leeggekomen woningen in de gehele regio. Doel hiervan is een zo groot mogelijke keuzevrijheid voor de woningzoekende. Het systeem van Woonnet moet slechts gezien worden als hulpmiddel bij de woonruimteverdeling. De woningtoewijzing heeft een duidelijke relatie met de Huisvestingsverordening en kan niet los daarvan gezien worden.

In juli 2019 komt de huidige Huisvestingsverordening te vervallen. De gemeente stelt een nieuwe huisvestingsverordening vast, omdat wij wensen te sturen op urgentie en woonruimteverdeling. Deze moet worden afgestemd in de woningmarktregio Haaglanden. We kunnen het vergroten van kansen voor Westlanders op verschillende manieren bereiken:

1. Het wijzigen van de uitgangspunten voor volgordebepaling van woningzoekenden in de verordening.
2. Meer sturen op toepassing van lokaal maatwerk (conform de verordening).
3. Meer maatwerk door handmatig toewijzen bij selectie van kandidaten.
4. Andere wijze van adverteren (bijvoorbeeld alleen de eerste week in een Westlands blad).

De punten 2, 3 en 4 zijn alleen mogelijk als de corporaties hierin meegaan. Punt 2 kunnen wij als gemeente (vanuit verordening) wel 'afdwingen' (de punten 3 en 4 niet). Voor de punten 3 en 4 moeten de corporaties capaciteit vrij maken om dit proces vorm te geven en uit te voeren. Daar hebben de corporaties ook baat bij in het kader van leefbaarheid (toewijzing aan juiste kandidaat), een win-win situatie dus.

De gemeente heeft een bepalende rol bij de opstelling en vaststelling van de Huisvestingverordening. In het proces van afstemming met regiogemeenten moeten de mogelijkheden vanuit de Huisvestingswet optimaal worden benut. De raad dient de nieuwe verordening voor 1 juli 2019 vast te stellen. Het grootste deel van de activiteiten vindt plaats in het laatste kwartaal van 2018 en het eerste van kwartaal 2019. Na 2019 is de ontwikkeling van een goede beleidsmonitor inclusief prestatie-indicatoren nodig.

Rol: Regisseren
Kosten: Geen extra budget

Maatregel 21: Prinsenbos

De ambitie van het college is om het Prinsenbos uit te breiden. Het gaat om de uitbreiding groengebied Prinsenbos aan zuidwestzijde en huisvesting van de scouting Naaldwijk. Het aan te kopen groengebied zuidwestzijde is nu nog in eigendom van NAM. Het groengebied wordt ingericht aan de hand van de uitgangspunten in deelvisie Groen/Blauw. Realisatie van huisvesten scouting Naaldwijk zal deels doorlopen in 2020.

Rol: Regisseren
Kosten: Extra budget van €650.000 incidenteel voor de aanschaf. Voor de inrichting incidenteel € 250.000. Daarna kijken we binnen de visie Groen naar structurele lasten. De kapitaallast van deze investering bedraagt € 29.000.

Maatregel 22: Levendige dorpen/centrumontwikkelingen

We willen in de centra van de Westlandse dorpen het voorzieningenniveau op peil houden. Dat betekent dat we winkelgebieden versterken en de bereikbaarheid, aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de centra vergroten. (Her)ontwikkeling kan het draagvlak voor economische en sociale voorzieningen vergroten. Lopende ontwikkelingen zetten we voort voor zover er onomkeerbare besluiten zijn genomen. Zoals bij de omgevingswet toegelicht, wordt in 2019 de deelvisie Voorzieningen opgesteld. Deze visie dient als input voor de centrumontwikkelingen na 2019 zoals Naaldwijk. Cultuurvoorzieningen (zoals Theater De Naald) als belangrijke voorwaarde voor de levendigheid van het Westland, komen hierbij expliciet aan de orde. Voor de lopende plannen geldt de deelvisie Voorzieningen als input voor de uitvoering van de centrumontwikkelingen.

Lopende ontwikkelingen 2019

Honselersdijk en Kwintsheul

De lopende centrumplannen worden verder uitgevoerd en openbare ruimte daar waar nodig opnieuw ingericht.

Monster

De gebiedsvisie met aandacht voor het gebied rond het voormalige gemeentehuis en het parkeren rond het centrum wordt vastgesteld. Na vaststelling faciliteren we de uitvoering.

Wateringen

Er wordt gestart met een nieuw centrumplan in brede participatie met de samenleving en met oog voor het aanwezige erfgoed. Het kernwinkelgebied met verkeers- en parkeersituatie, de Dorpskade, de Waterman, de gebiedsontwikkeling Wateringen-Noord, en de cultureel en maatschappelijke voorzieningen rond het Hofpark en de relatie tot elkaar zijn hierbij het thema.

Poeldijk

Er wordt gestart met een nieuw centrumplan en een participatietraject in het kader van de pilot Omgevingsplan. De Leuningjes en de uitkomsten van het traject 'Hart van Poeldijk' zijn hierbij het thema. De gebiedsontwikkelingen De Kreken en Poeldijk dorp en de gevolgen ervan zullen betrokken worden in het centrumplan.

Heenweg

Komend jaar gaan we de mogelijkheid van de uitbreiding van Heenweg nader beschouwen. Het woningbouwprogramma moet aansluiten bij de vraag van het dorp, zowel naar woningtypes als toekomstbestendigheid. Na vaststelling van de randvoorwaarden neemt de gemeente een faciliterende rol voor planontwikkeling en uitvoering. Er is ruimte voor circa 50 woningen. In de planvorming nemen we ook de wenselijkheid van het initiatief 'fitpark/beweegbox' mee in samenhang met een nieuwe gymzaal. Voor deze gebiedsontwikkeling moet een nieuw bestemmingsplan in procedure worden gebracht.

Begraafplaatsen

Voor de zes Westlandse begraafplaatsen dient noodzakelijke reconstructie plaats te vinden. Hiervoor wordt in 2018 een beheerkader opgesteld met daarin opgenomen de benodigde budgetten voor de komende jaren. In de 2019 worden de meest urgente zaken opgepakt.

Rol: Regisseren voor het centrumplan en voor de uitvoering van de visie is de rol faciliteren.

Kosten: Voor de uitvoering van het centrumplan Honselersdijk ramen wij aanvullend een investering van € 650.000. De bijbehorende kapitaallast loopt op naar € 40.000 in 2022. Daarnaast gaan wij over tot sloop van de in 2018 strategisch aangekochte woning in Wateringen en richten het terrein voorlopig in als parkeerplaats. Vooruitlopend op de resultaten van de visies ramen wij een bedrag van € 600.000 voor noodzakelijke reconstructie van begraafplaatsen. De bijbehorende kapitaallast loopt op naar € 40.000 in 2022.

De investeringen voor Wateringen, Poeldijk en Naaldwijk zijn onder andere afhankelijk van de uitkomsten van de deelvisies (maatregel 14), de plannen, verwervingen en eventuele facilitering van voorzieningen en daadwerkelijke uitvoering. Deze investeringen zijn pas te verwachten vanaf 2021.

Maatregel 23: Gebiedsontwikkelingen

Enkele uitgangspunten bij gebiedsontwikkeling:

- Bij gebiedsontwikkeling zijn (innovatieve) maatregelen vereist voor goede afwatering en waterberging in combinatie met groen.
- De woningbouw moet aansluiten bij de behoefte van inwoners van Westland en moet bijdragen aan de mogelijkheid langer thuis te blijven wonen of resulteren in innovatieve woonvormen.
- De dorpen moeten aantrekkelijk zijn met voldoende groen in de wijken en er moet aandacht zijn voor een adequaat voorzieningenniveau

In 2019 wordt op drie fronten gewerkt aan de realisatie van woningen. In de grote deelnemingen ONW (Ontwikkelingsbedrijf Het Nieuwe Water) en OBWZ (Ontwikkelingsbedrijf Westlandse Zoom), in 30 faciliterende projecten waarin private ontwikkelaars het initiatief hebben en in 14 actieve projecten waarin de gemeente het voortouw heeft. Voor een aantal grote ontwikkelingen zijn al private of publiekrechtelijke afspraken vastgelegd. Indien nodig worden deze afspraken in samenspraak met de ontwikkelende partijen heroverwogen.

De gemeente faciliteert woningbouwontwikkelingen indien mogelijk in combinatie met maatschappelijke functies waaronder onderwijs. In maatregel 20 is stilgestaan bij het integraal huisvestingsplan. In 2018 en 2019 treffen we onder meer voorbereidingen voor het realiseren van nieuwbouwscholen in de gebieden *Waelplas, Rijnvaart, Waalpolder, Dijckerwael, De Duinen, Gantel De Baak en Liermolen*. In maatregel 14 is verwezen naar het belang van de in 2019 op te stellen visie op voorzieningen die mede sturend is voor de inrichting van (nieuwe) gebieden.

In maatregel 22 is ingegaan op de visieontwikkelingen ten behoeve van de centrumplannen. Daarnaast wordt in 2019 voor de *Driesprong* in Kwintsheul een visie opgesteld. Voor de Driesprong moet een structuurvisie worden opgemaakt met het oog op de termijn van de Wet Voorkeursrecht gemeenten (Wvg), waarbij we streven naar circa 230 woningen en bijbehorend water, groen en speelvoorzieningen. De buurt moet aantrekkelijk zijn en passen bij de kern. Voor het gebied Wateringen Noord wordt gewerkt aan een gebiedsvisie en een financiële haalbaarheid voor de ontwikkeling van dit gebied tot circa 450 woningen. De verdeling uit de woonvisie plus een extra sociale opgave op het gedeelte 'Tuin van der Lely' vormen de basis voor het woningbouwprogramma. Onderdeel is ook hier een onderzoek naar de haalbaarheid en wenselijkheid van locatie en omvang van een school. Voor deze gebiedsontwikkeling moet een nieuw bestemmingsplan in procedure worden gebracht.

Doorkijk na 2019

De verschillende gebiedsontwikkelingen lopen door na 2019 in voorbereiding, ruimtelijke procedure en in uitvoering. Voor de klimaatadaptatie binnen woonwijken dient er een actieplan opgesteld te worden met maatregelen.

Rol: Regisserend en regulerend

Kosten: De beperkte ambtelijke capaciteit wordt ingezet volgens de volgende prioritering:

- Bouwaanvragen en aanvragen voor (een afwijking van of een wijziging van) bestemmingsplannen van private initiatiefnemers (in verband met wettelijke termijnen en leges);
- Plannen van de Deelnemingen;
- Plannen van private initiatiefnemers die een samenwerkingsovereenkomst hebben gesloten met de gemeente;
- Overige faciliterende projecten, afhankelijk van capaciteit.

In 2019 en de jaren daarna is voor processturing, het opstellen van een klimaatplan en beleid voor ruimtelijke adaptatie, workshops, risicodialoog, voorlichting en stimulering (jaarlijks) €300.000 nodig. Dit is al meegenomen in de maatregel Waterberging en Klimaatadaptatie. Primaire inzet is bewustwording en visievorming.

Maatregel 24: Parkeerfonds

De gemeente gaat een parkeerfonds instellen waarin initiatiefnemers een bedrag kunnen storten ter dekking van elders in de gemeente te realiseren parkeerplaatsen in het geval er onvoldoende parkeergelegenheid in de voorgestelde plannen kan worden opgenomen.

Rol: Reguleren

Kosten: Geen extra budget

Maatregel 25: Uitvoering Westlands Veiligheidsbeleid (WVB)

Op basis van het Westlands Veiligheidsbeleid 2019-2022, dat in december 2018 ter vaststelling wordt aangeboden aan de gemeenteraad, gaan wij werken aan het verder vergroten van de participatie van Westlanders op het gebied van veiligheid. Veiligheidspartners zoals de gemeente, politie, het OM, de gemeentelijke boa's, buurtpreventen en inwoners werken daarbij op een constructieve manier samen. Gezamenlijk streven we naar het op peil houden en zo mogelijk verbeteren van de objectieve en subjectieve veiligheid in Westland.

We stellen ieder jaar een uitvoeringsplan veiligheid op. In dit plan worden de acties en maatregelen benoemd bij de prioriteiten en overige thema's van het WVB.

Rol: Regisseren en netwerken

Kosten: In 2019 is voor het uitvoeren van het Westlands Veiligheidsbeleid incidenteel €100.000 nodig.

Maatregel 26: Maatregelen Veiligheid Ondernijning

Activiteiten informatiepositie

Intern de informatiepositie versterken door het registreren, delen, bundelen en analyseren van de informatie die in de gemeentelijke organisatie aanwezig is. Hiervoor willen we gebruik maken van technologische toepassingen om systematisch data te verzamelen. De volgende activiteiten worden in 2019 verder opgepakt:

- Inventariseren welke bruikbare kennis er aanwezig is, informatie vastleggen en ontsluiten, zorgen voor privacyproof bronnen, het koppelen van informatiebronnen en in kaart brengen wat nodig is om de informatie te beheren en te ontsluiten.
- Het verder vormgeven van STUW (Signaal Team Uitbuiting Werknemers). STUW bestaat uit een kleine interne kopgroep, een intern netwerk en een extern netwerk. Door gebruik te maken van interne en externe expertises willen we meer inzicht krijgen in het fenomeen arbeidsuitbuiting en later ook op andere vormen van ondernijnende criminaliteit.

Bewustwording gericht op arbeidsuitbuiting en drugscriminaliteit

Het bewustwordingsproces sluit aan op de informatiepositie en draagt hieraan bij. Intern en extern ligt er een grote uitdaging om mensen bewust te maken van het fenomeen arbeidsuitbuiting en drugscriminaliteit. Dit doen we door:

- Het (structureel) trainen van de interne organisatie.
- Het opstellen en uitvoeren van een communicatieplan voor in- en externe communicatie en het geven van voorlichting.
- Het weerbaar maken van de gemeentelijke organisatie.
- Bekendheid geven en verder optuigen van het Meldpunt Ondernijning.

Ambtelijke- en bestuurlijke weerbaarheid

Het kan voorkomen dat de gemeentelijke organisatie wordt gebruikt om criminele activiteiten te faciliteren. Burgemeester, wethouders, raadsleden en ambtenaren hebben direct contact met burgers en dat maakt de organisatie kwetsbaar. Uit het oogpunt van ondernijning is het belangrijk om de kwetsbare plekken/posities in de organisatie te kennen. Dit maakt het mogelijk om maatregelen te nemen die voorkomen dat de gemeente (onbewust) ondernijnende activiteiten faciliteert. Dit doen we door het uitvoeren van een QuickScan, die het RIEC Den Haag faciliteert.

Rol: Regisseren

Kosten 2019: Extra budget € 500.000 incidenteel en € 40.000 structureel. De inschatting van het werkelijk benodigde budget is nog niet inzichtelijk. Gaandeweg zal hier meer duidelijkheid in komen. Wel is duidelijk dat er structureel budget nodig is om ondernijnende criminaliteit aan te pakken. Beschreven activiteiten vragen een lange adem, kennis en capaciteit.

Financieel overzicht hoofdstuk 2 'Goed toeven':

Goed toeven		2019	2020	2021	2022
	Omschrijving	bedragen * € 1.000			
13	Uitbreiding organisatie Ruimtelijk Domein	1.650	1.650	1.650	1.650
13	<i>Dekking binnen budgetten Ruimtelijk Domein</i>	-1.650	-1.650	-1.650	-1.650
14	Deelvisies wonen, voorzieningen en groen/blauw	100	100		
15	Uitvoeringsprogramma wonen	1.000			
14	<i>Dekking uit reserve Volkshuisvesting</i>	-1.000			
16	Creatieve maatregelen wonen	1.000			
16	Innovatieve woonvormen	460			
16	<i>Dekking uit Sociaal Beleidskader</i>	-400			
18	Huisvesting arbeidsmigranten	150	150		
19	Balans tussen de verplichte taakstelling statushouders en reguliere woningzoekenden	40			
21	Prinsenbos: investering € 900.000		14	29	29
22	Levendige kernen: Honselersdijk investering € 650.000		4	8	40
22	Levendige kernen: sloop woning wateringen / parkeren € 760.000	46	46	45	45
22	Levendige kernen: renovatie begraafplaats	1	35	36	36
25	Uitvoering Westlands Veiligheidsbeleid	100			
26	Maatregelen Veiligheid Ondernijning (20K in 2018)	520	40	40	40
TOTAAL		2.017	389	158	190

3. STERKE SAMENLEVING

Alle inwoners – van jong tot oud – moeten kunnen meedoen in de samenleving. Dat maakt henzelf én de samenleving sterker. De Westlandse samenleving staat er goed voor. De menselijke maat, onderlinge verbondenheid, de vele vrijwilligers en het ondernemerschap in economische en sociale zin, zorgen hiervoor. De afgelopen vier jaar stonden in het teken van het inregelen van de nieuwe taken in het sociaal domein. Met het oog op een zorgvuldige overgang heeft Westland gekozen voor een zachte landing voor onze burgers (zorgcontinuïteit) en een aanpak van lerend ontwikkelen voor de organisatie (geen reorganisaties). De komende jaren verleggen we de aandacht naar transformatie. Door de dingen anders te gaan doen en te innoveren, willen we meer maatwerk bieden en de kwaliteit van de hulp en ondersteuning verbeteren. Dat doen wij als gemeente niet alleen. Samen met maatschappelijke partners, zoals de zorginstellingen, bepalen we hoe in Westland de zorg voor elkaar wordt vormgegeven. Bij Sterke Samenleving gaat het om ombuigingen en resultaatsturing in het sociaal domein, het uitvoeringsprogramma ‘Kernachtig sociaal’, waardig herdenken 4 mei, onderwijshuisvesting, sportparken en cultuur.

Maatregel 27: Actieprogramma ombuigingen sociaal domein

Op korte termijn gaan we aan de slag met een actieprogramma voor financiële ombuigingen in het sociaal domein. Op basis van een analyse van de fikse stijging van de kosten in het jeugddomein gaan we op zoek naar mogelijkheden om bij te sturen. We zoeken eerst naar *quick wins* die we kunnen doorvoeren zonder dat dit veel tijd vraagt en die op redelijk korte termijn tot effect leiden. De analyse en plannen voor deze aanpak zijn in het vierde kwartaal van 2018 gereed en de uitvoering van het actieprogramma start in 2019. Met een aanvullende business case duiden we de te verwachten besparingen. Deze business case vormt input voor de herijking van het uitvoeringsprogramma ‘Kernachtig Sociaal 2020-2024’.

Rol: Regisseren

Kosten: Wordt uitgevoerd binnen middelen maatregel Resultaatsturing Wmo en Jeugdhulp.

Maatregel 28: Resultaatsturing Wmo en Jeugdhulp

Voor jeugd en Wmo implementeren we een nieuwe werkwijze voor de hulp en ondersteuning door zorgaanbieders, waarin de cliënt centraal staat en niet langer het product. We sturen daarbij op kwaliteit van zorg en innovatie. In de nieuwe systematiek bepaalt de cliënt, in samenspraak met een professional van het Sociaal Kern Team (SKT) óf met de gemeente, wat hij inkoop (welk resultaat bereikt moet worden) en bij wie hij inkoop (keuzevrijheid). De aanbieder committeert zich aan het te bereiken resultaat. Op deze manier prikkelen we aanbieders zich te richten op het door de cliënt gewenste resultaat en om hierin succesvol te zijn. Bovendien wordt hiermee een halt toegeroepen aan het openeindekarakter van trajecten, door te betalen voor het resultaat in plaats van de inspanning. Deze nieuwe manier van werken is het moment dat we alle cliënten gaan herindiceren. Dit hebben we – volgens afspraak – niet eerder opgepakt om cliënten niet twee keer met een verandering te confronteren.

Voor de nieuwe werkwijze is onder meer nodig:

- Ontwikkeling van nieuwe beleidsinstrumenten;
- Herontwerpen van de organisatie en werkprocessen van de toegangsorganisaties (dienstverlening gemeente en SKT);
- Herontwerp van toewijzingsprotocollen en zorgplannen;
- Betrekken van partners, zoals huisartsen en scholen, bij de implementatie;
- Herontwerp van de administratie en informatievoorziening;
- Opleiding en training van medewerkers.

Planning

De komende jaren staat de implementatie van de resultaatgerichte inkoopstrategie centraal als vliegwiel voor transformatie en innovatie van de toegang en de zorg. De resultaatsturing Wmo

wordt in 2018 voorbereid en in 2019 geïmplementeerd. De resultaatsturing Jeugd wordt in 2018 en 2019 voorbereid waarbij 2019 ook gedeeltelijk als oefenjaar wordt gebruikt. In 2020 volgt de implementatie. De te verwachten effecten van de resultaatsturing zijn input voor de herijking van het uitvoeringsprogramma 'Kernachtig Sociaal 2020-2024'.

Resultaat:

1. Geïmplementeerde werkwijze resultaatgericht inkopen voor Wmo in 2019.
2. Geïmplementeerde werkwijze resultaatgericht inkopen voor jeugdhulp in 2020.
3. Herindicaties voor de Wmo-cliënten 'zachte landing'.

Rol: Regisseren

Kosten: 3,5 miljoen incidenteel in 2019 gedekt uit bestaande middelen

Maatregel 29: Herijking uitvoeringsprogramma 'Kernachtig Sociaal'

Bij de herijking van het uitvoeringsprogramma staat de vraag centraal welke strategie ons zo spoedig mogelijk bij een getransformeerd sociaal domein brengt. Daarmee moeten we rekening houden met de grenzen van de participatiesamenleving en met de financiële beperkingen. Resultaat is een sociaal domein dat recht doet aan de kwaliteit van leven en dat financieel houdbaar is in heden en toekomst.

Daarbij laten we in beginsel de ambitie en visie van het Sociaal Beleidskader ongemoeid. We richten onze energie dus niet op woorden maar op actie. We onderzoeken in 2019 of we de eerste effecten van de met het uitvoeringsprogramma beoogde transformatie zien en wat de hier van te verwachten financiële effecten zijn op langere termijn. Op basis hiervan herijken we het uitvoeringsprogramma. Dat doen we door te onderzoeken welke acties beëindigd, gecontinueerd of vervangen dienen te worden. Resultaat: uitvoeringsprogramma Sociaal Beleidskader 2020-2024.

Rol: Regisseren

Kosten: €50.000 incidenteel, wordt uitgevoerd binnen middelen Sociaal Beleidskader

Maatregel 30: Uitvoering 'Kernachtig Sociaal 2016-2020'

In 2018 en 2019 werken we verder aan onze reguliere taken volgens het uitvoeringsprogramma 2016-2020. Hierbij leggen we de nadruk op de volgende thema's: vrij toegankelijk preventief aanbod, mantelzorg, passend onderwijs/expertisecentrum, terugdringen eenzaamheid, aanpak personen met verward gedrag, talentontwikkeling, verpleeg- en revalidatieplekken.

Vrij toegankelijk preventief aanbod

In nauwe samenwerking met onze welzijnsorganisatie Vitis, het Sociaal kernteam en de JGZ zal het algemeen toegankelijk aanbod verder worden ontwikkeld en geïnnoveerd. Het gaat daarbij om het aanbod van cursussen, trainingen, informatieavonden, digitale hulp, waakvlamfunctie, cliëntondersteuning, maar ook om maatjesprojecten en het brede scala van welzijnsdiensten. We ontsluiten dit aanbod voor professionals en inwoners met de website Sociaal Plein en zetten vooral in op preventie.

Resultaat:

1. Beheersing en op termijn afvlakking en afname van het stijgende gebruik van maatwerkvoorzieningen en jeugdhulp.
2. Operationeel sociaal plein.

Rol: Regisseren

Kosten: Dekking binnen begroting Sociaal Beleidskader. Risico: middelen voor een deel van de preventieve activiteiten incidenteel beschikbaar.

Mantelzorgers ondersteunen

Eerder hebben wij laten onderzoeken wat de ondersteuningsbehoefte is van werkende mantelzorgers. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek gaan we twee acties ondernemen.

De eerste actie betreft het verbeteren van de ketensamenwerking. Door de veelheid aan organisaties die te maken hebben met mantelzorgers is de huidige samenwerkingsstructuur niet meer toereikend. Te veel overbelaste mantelzorgsituaties blijven onopgemerkt en er is geen duidelijke lijn in signalering en gerichte (keten)doorverwijzing. Dit is nog te veel afhankelijk van individuele medewerkers, wat door de organisaties zelf ook als onwenselijk wordt gezien. We geven Vitis de opdracht een stevige structuur neer te zetten om zodoende de ketensamenwerking toekomstbestendig te maken. Na implementatie neemt Vitis dit op als reguliere taak binnen het pakket van het Steunpunt en Expertisecentrum mantelzorg. Wij laten dit project door een externe partij uitvoeren om de rol van Vitis en van de samenwerkende partijen in dit proces helder te maken.

De tweede actie betreft het onder de aandacht brengen van het thema werk en mantelzorg. Met deze actie willen we het volgende bereiken:

1. Bewustwording bij werkgevers hoe om te gaan met (complexe) mantelzorgsituaties. Bewustwording, signalering en kennis over ondersteuningsaanbod.
2. Werkgevers stimuleren om een mantelzorgvriendelijk klimaat te creëren binnen de eigen organisatie. Hiervoor is een landelijke standaard ontwikkeld. Westland is als werkgever hier nu mee bezig.

Rol: Regisseren

Kosten: € 100.000 incidenteel nodig (€ 50.000 voor bewustwording en € 50.000 voor ketensamenwerking) om deze extra opdracht bij het welzijnswerk te implementeren; dekking uit bestaande middelen de reserve sociaal domein.

Passend Onderwijs/Expertisecentrum

De schoolbesturen hebben een proces in gang gezet om de samenwerking tussen onderwijs- en zorgprofessionals te verbeteren. Wij vinden dit een positieve ontwikkeling en gaan onderzoeken hoe we de samenwerking kunnen faciliteren. Gedacht wordt aan een expertisecentrum waarin de kennis over en begeleiding van het kwetsbare kind worden samengebracht. Dit expertisecentrum heeft een netwerkarakter eventueel later voorzien van een gebouw waarin de partners met elkaar samenwerken. Resultaat: Onderzoek haalbaarheid expertisecentrum gereed.

Rol: Faciliteren

Kosten: € 50.000 incidenteel voor onderzoek, dekking bestaande middelen

Terugdringen eenzaamheid

In de strijd tegen eenzaamheid zien wij meedoen als het sleutelwoord. Om het meedoen te bevorderen willen we kwetsbare groepen die economisch en/of sociaal niet meedoen in beeld krijgen, het aanbod aanpassen aan de behoefte van deze groepen, het aanbod actief aanbieden en op passende locaties beschikbaar hebben. Om dit te bewerkstelligen gaan we aan de slag met het project van het uitvoeringsprogramma Sociaal Beleidskader 'Erbij horen en meedoen'. Wij komen met een concreet plan, dat moet leiden tot meer gebruik van het aanbod en een uitgebreider en diverser aanbod.

Rol: Faciliteren

Kosten: Dekking binnen bestaande middelen

Sluitende aanpak personen met verward gedrag

Nu het Rijk het aanbod van intramurale voorzieningen terugbrengt, wonen steeds meer personen met risico op verward gedrag gewoon in onze dorpen. Wanneer het verwarde gedrag de overhand neemt, heeft dit negatieve gevolgen. Dat geldt zowel voor het welbevinden van de persoon zelf als voor de omgeving in de vorm van overlast. Daarom zetten wij in op sluitende aanpak. Deze is gericht op: het voorkomen van verward gedrag, behandeling door zorgaanbieders en terugkeer in het normale leven met nazorg. Die aanpak ontwikkelen we samen met andere gemeenten in de regio, waaronder centrumgemeente Delft, en met de politie, GGZ en ambulancezorg. Resultaat: een sluitende aanpak.

Rol: Regisseren

Kosten: € 15.000 incidenteel, dekking binnen bestaande middelen.

Talentontwikkeling

Wij vinden het belangrijk een de talentontwikkeling van de Westlandse jeugd optimaal te faciliteren. Daarom openen we in 2019 een tweede tranche impulssubsidies voor cognitieve ontwikkeling. Deze tweede tranche van subsidies koppelen we onder andere aan thema's voor de Lokale Educatieve Agenda. Denk hierbij bijvoorbeeld aan overstapmomenten po-vo-mbo, aanpak verzuim/thuiszitters, verbinding onderwijs/arbeidsmarkt en passend onderwijs. In 2020 evalueren we de effecten van de eerste tranche. Resultaat: tweede tranche subsidies talentontwikkeling.

Rol: Faciliteren

Kosten: € 150.000 structureel, dekking bestaande middelen.

Verpleeg en revalidatieplekken

Er zijn in Westland meer verpleeg- en revalidatieplekken nodig. Als samenwerkingspartner zetten wij in op optimale inzet/benutting voor Westland van de contracteerruimte die het zorgkantoor en de zorgverzekeraar hebben. Daarnaast gaan we sturen op optimale spreiding van deze voorzieningen over Westlands grondgebied en waar mogelijk projecten versnellen zoals 'Droom je thuis' in Naaldwijk. Bij herontwikkeling letten we op samenhang met gerelateerde voorzieningen, zodat Westlanders optimaal gebruik kunnen maken van deze voorzieningen. Het onderwerp 'verpleeg- en revalidatieplekken' is ook onderdeel van de deelvisie Voorzieningen die in het kader van de Omgevingswet wordt opgesteld.

Resultaat: meer zorg- en verpleegplekken en gerealiseerde lobby.

Rol: Faciliteren en regisseren

Kosten; € 30.000 structureel, dekking binnen bestaande middelen

Maatregel 31: Waardig herdenken 4 mei

In 2020 is het 80 jaren geleden dat de oorlog in Nederland uitbrak en 75 jaren na de bevrijding. Om dit waardig te herdenken beschouwen wij in 2019 alle herdenkingsmonumenten (voornamelijk 4 mei) en zorgen ervoor dat deze indien nodig worden opgeknapt. Daarnaast beraden wij ons op 'hoe' wij willen herdenken. Hiertoe wordt begin 2019 een plan opgesteld waarna uitvoering plaatsvindt voor 4 mei 2020.

Rol: Regisseren

Kosten: Extra budget €200.000. Exacte raming in 1^e actualisatie 2019.

Maatregel 32: Onderwijshuisvesting (IHP)

De gemeente neemt het initiatief om te komen tot een passend voorzieningenaanbod in het onderwijs. Hiermee zijn we beter in staat om te anticiperen op de ontwikkeling van de leerlingenaantallen. In 2018/2019 wordt in overleg met onderwijs en kinderopvang een integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP) opgesteld. In het IHP worden ook combinaties met andere functies bekeken zoals sociale woningbouw Ook wordt beschouwd hoe om te gaan met het gegeven dat de Rijksoverheid tot nu toe achter blijft in haar bijdrage aan onderwijshuisvesting. Vaststelling van het IHP vindt plaats in 2019. Resultaat: een 'Integraal Huisvestingsplan

Onderwijs 2019-2028' inclusief uitvoeringsplan. Zie ook maatregel 24 Gebiedsontwikkelingen en maatregel 14 Deelvisies (Voorzieningen).

Naast het IHP worden in 2019 een aantal urgente huisvestingsvraagstukken opgepakt. Het gaat hierbij onder andere om nieuwbouw school Molensloot, uitbreiding Pieter vd Plasschool en tijdelijke huisvesting bij Dijkkerwaal.

Rol: Regisseren

Kosten: € 50.000 extra budget incidenteel. Het bedrag voor de genoemde investeringen in 2019 bedraagt € 6 miljoen met een bijbehorende kapitaallast die in 2022 oploopt naar € 280.000.

Maatregel 33: Sportparken

De bevolking neemt toe en daarmee ook de druk op recreatie en sportmogelijkheden. Wij streven naar goed geoutilleerde en toekomstbestendige sportparken. Een inventarisatie onder de sportverenigingen brengt de knelpunten in beeld, waarbij aandacht is voor efficiënter en gespreid (in tijd) gebruik van sportparken. Visieontwikkeling en uitwerking vinden plaats in een Masterplan Sportparken, als onderdeel van de deelvisie Voorzieningen in het kader van de Omgevingswet.

Op sportpark de *Hoge Bomen* in Naaldwijk is een behoefteonderzoek gedaan naar eventuele uitbreiding. De uitkomsten van dit onderzoek zijn bepalend voor eventuele uitbreiding, gespreid gebruik (in tijd) of herverdeling van de gronden. Er wordt ook gekeken naar toekomstige uitbreidingsmogelijkheden in de periferie van het sportpark. Eind 2018 is er meer duidelijkheid over mogelijk ruimtebeslag – in relatie met ontwikkelingen rond de gemeentewerf - en financiële gevolgen. Daarna vindt besluitvorming plaats.

Voor *Sportpark Polanen Monster* wordt een behoefteonderzoek uitgevoerd.

De consequenties van de gebiedsontwikkeling Liermolen worden meegenomen in het behoefteonderzoek voor *Sportpark De Lier*. Ook de ontwikkeling van een school, met breed inzetbare gymzaal, en de parkeerproblematiek worden meegenomen in dit onderzoek. In 2019 ontstaat meer duidelijkheid over de knelpunten en mogelijkheden.

In Wateringen willen we open zwemwater behouden. Er wordt gezocht naar een toekomstgerichte en financieel haalbare oplossing binnen de context van de herstructurering van de Dorpskade, het behoud van groen in de wijk en het creëren van ontmoeting. Uitgangspunt is dat er sprake blijft van een burgerinitiatief. Exploitatie is incidenteel voor 2019 geraamd op € 50.000.

Daarnaast spannen wij ons de komende jaren in om de sportterreinen in het kader van onze duurzaamheidsambities te voorzien van LED-voorziening. Door beroep te doen op beschikbare subsidies gaan wij er vooralsnog vanuit deze vervanging budgettair neutraal te kunnen realiseren.

Doorkijk

Na 2019 zal uitvoering worden gegeven aan de acties die volgen uit het opgestelde Masterplan (als onderdeel van de deelvisie Voorzieningen Omgevingswet). Te beginnen bij sportpark De Hoge Bomen en sportpark Polanen. Het openhouden en ondersteunen van het burgerinitiatief Waterman na 2019 is onderwerp van nieuwe besluitvorming.

Rol: Regisseren

Kosten: Een extra budget van € 50.000 wordt hiervoor geraamd. Voorlopig wordt alleen interne beleids capaciteit ingezet aangevuld met onderzoek uit bestaande middelen. Voor het alomvattende Masterplan is externe expertise nodig, te dekken uit

bestaande middelen en middelen Omgevingswet. Zwembad de Waterman: € 50.000 incidenteel voor 2019.

Daarnaast is een investering nodig rond de gemeentewerf Naaldwijk. Totale investering bedraagt € 9 miljoen met een kapitaallast die oploopt naar € 0,15 miljoen in 2022.

Maatregel 34: Nota Cultuur Westland

In 2019 ontwikkelen we door intensieve participatie van burgers, bedrijven en maatschappelijke en culturele instellingen de Nota Cultuur Westland; beleid met uitvoeringsprogramma. Het gaat hier om cultuur en cultureel erfgoed in de breedste zin van het woord van religieus erfgoed, monumenten en historische geografie tot een eventueel Westlands Kunstmuseum en podiumkunsten.

Rol: Reguleren

Kosten: € 100.000 incidenteel extra budget

Maatregel 35: Sturen op verandering

In de transitiefase sloten we aan bij de bestaande organisatie en hebben we voor het opvangen van de extra taken veel gebruik gemaakt van tijdelijk extern personeel. Dit was een goede oplossing omdat we in sommige gevallen behoefte hadden aan tijdelijke, specifieke expertise. Maar ook omdat we nog niet precies konden inschatten hoeveel personeel voor de nieuwe taken nodig zouden zijn.

Nu we overschakelen van de transitie- naar de transformatiefase is het noodzakelijk dat de gemeentelijke organisatie op sterkte is met voldoende 'eigen' personeel om kwalitatief uitvoering te kunnen geven aan de gedecentraliseerde taken. Vooral ook vanwege de financiële opgave: we moeten gaan sturen op kwaliteit en geld. Concreet betekent dit de volgende acties.

1. Van tijdelijk naar vast personeel

We gaan het tijdelijke personeel, dat we sinds de decentralisaties feitelijk structureel inzetten ten laste van het Wmo en sociale zakenbudget, omzetten naar vast personeel. Eerder hebben we dit voor de Wmo al aangekondigd naar aanleiding van de evaluatie van het dienstverleningsconcept. Het gaat om 21 fte dienstverlening. Dit zijn de medewerkers die samen met de cliënt de ondersteuningsvraag onderzoeken en er op sturen dat aanbieders effectieve, integrale hulp en ondersteuning op maat gaan leveren die de cliënt nodig heeft.

2. Uitbreiding formatie met 5 fte

Er zijn meer mensen nodig voor de beleids*praktijk*: medewerkers die hun blik richten op de uitvoering van de ambitie en visie en niet op het ontwikkelen van nieuw beleid. Denk daarbij aan het regisseren van de uitvoering van het dienstverleningsconcept door de kernpartners, contract- en accountmanagement van zorgaanbieders van specialistische hulp en ondersteuning, toezicht op de Wmo (nieuwe wettelijke taak die we zelf gaan uitvoeren) en uitvoeringsbeleid (op met name jeugd). Voor al deze werkzaamheden draait het om: sturen op resultaten, maatwerk, samenwerken aan samenhang en de innovatie van hulp en ondersteuning.

3. Uitbreiding van de formatiecapaciteit voor bedrijfsvoering met 5 fte

De nieuwe taken zorgen voor een toename van de vraag naar administratieve ondersteuning, terwijl de transformatie aanpassing van werkprocessen noodzakelijk maakt.

Resultaat: Capaciteit uitvoering, beleid en bedrijfsvoering op orde.

Kosten: € 2,6 miljoen structureel. In het kader van de herijking 'Uitvoeringsprogramma Kernachtig sociaal' wordt van alle kosten op het sociaal domein, ook de personele, bezien in welke mate zij noodzakelijk zijn. In de tussentijd wordt ook een externe validatie uitgevoerd naar de benodigde personele inzet op het sociaal domein.

Financieel overzicht hoofdstuk 3 'Sterke samenleving':

Sterke samenleving		2019	2020	2021	2022
	Omschrijving	bedragen * € 1.000			
28	Resultaatsturing Wmo en Jeugdhulp	3.500			
29	Herijking uitvoeringsprogramma "Kernachtig Sociaal"	50			
30	Mantelzorgers ondersteunen	100			
30	Aanpak personen met verward gedrag	15			
30	Talentontwikkeling	150	150	150	150
30	Verpleeg- en revalidatieplekken	30	30	30	30
30	<i>Dekking uit bestaand budget / reserve</i>	-3.845	-180	-180	-180
31	Waardig herdenken 4 mei	200			
32	Onderwijshuisvesting: onderzoek (25K in 2018)	25			
32	Onderwijshuisvesting: jaarschijf 2019 investering € 6 mln.	66	140	194	342
33	Sportparken (De Waterman)	50			
33	Sportparken LED-verlichting: jaarlijkse investering maximaal € 350.000, dekking uit subsidieregeling				
33	Nieuwbouw centrale gemeentewerf		6	57	120
34	Cultureel erfgoed	100			
35	Sturen op verandering Sociaal Domein	2.600	2.600	2.600	2.600
35	<i>Dekking uit bestaand budget / reserve</i>	-2.600	-2.600	-2.600	-2.600
TOTAAL		441	146	251	462

4. WELVAREND WESTLAND

Denkend aan Westland zien we een vitale gemeente in een uitdagende regio. Aan de ene kant waait een sterke ondernemersgeest over het vlakke landschap tussen Rotterdam en Den Haag. Het toonaangevende tuinbouwcluster is van wereldformaat en de gunstige ligging biedt zowel logistiek als qua bereikbaarheid tal van kansen. Aan de andere kant biedt juist de nabijheid van strand, zee en duinen veel mogelijkheden voor vertier in de directe omgeving. Bij Welvaren Westland staat een toekomstgerichte, innovatieve en duurzame economie centraal.

Economie

Om in 2019 een goede start te kunnen maken met het werken aan de economische ambitie en doelstelling richting 2022 stellen we in dit uitvoeringsprogramma een aantal concrete uitvoeringsmaatregelen voor. Deze zijn in deze paragraaf gerubriceerd per thema:

- a) Toekomstgericht Greenportcluster;
- b) Toekomstgerichte werklocaties;
- c) Diversificatie van de Westlandse economie.

a) Toekomstgericht Greenportcluster

Maatregel 36: Stimuleren en faciliteren kennis en innovatie brede Greenportcluster

Het college ziet kennis en innovatie als de belangrijkste pijlers voor de komende jaren. Voor het Greenportcluster zetten we daarbij in op drie sporen:

- Nieuwe teelten;
- Nieuwe (hoogwaardige) technologieën;
- Biobased economy.

Goede aansluiting bij de thema's van de nationale en regionale Greenboards maar ook bij de (wetenschappelijke) agenda van de topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen past bij deze drie sporen. We koppelen daar ook onderzoeklijnen aan waar (clusters van) bedrijven bij kunnen aanhaken. De hightech tuinbouwvraag rondom 'vertical farming', medicinale inhoudsstoffen waaronder cannabisteelt en de digitale Greenport zouden zich hier uitstekend voor lenen. Kassen leveren bijvoorbeeld steeds meer datastromen op. Toeleverende bedrijven willen deze data gebruiken, om naast producten zoals kassen ook digitale diensten te kunnen leveren zoals 'Growing as a service'. TNO helpt bedrijven momenteel al met het verzamelen en verrijken van data. Meer algemeen bevordert de juiste informatie op tijd op de juiste plek en een intelligent gebruik ervan een duurzame teelt, goede productbehandeling, voedselveiligheid en efficiënt vervoer. Daarnaast zorgt digitalisering voor het reduceren van verspilling en het verbeteren van de communicatie met de consument over de gebruikswaarde, kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid van een product. De gemeente Westland laat dit graag over aan het bedrijfsleven.

World Horti Center

Het World Horti Center(WHC) is het belangrijkste innovatiecentrum van de internationale glastuinbouwsector. Om dit te blijven moet het WHC zich kunnen doorontwikkelen. Het WHC is een belangrijk vliegwiel om de kennis en innovatie in het Greenportcluster in Westland, in de regio én in Nederland te versnellen. Het WHC is daarmee van (inter)nationaal belang. Dat vraagt om het goed inbedden van het centrum in het brede speelveld van campussen (onder meer Leiden, Delft, Erasmus Universiteit Rotterdam en Wageningen University & Research), evenals het versterken van de relaties met startup-netwerken in onze regio. De gemeente Westland heeft hierin een stimulerende en netwerkende rol.

De gemeente zal samen met de WHC-partners, waaronder ook ondernemers, komen tot een visie, strategie en aanpak voor de doorontwikkeling van het WHC. Daarnaast zullen we samen met deze

partners en de grondeigenaren bekijken welke ruimtelijke kaderstellende maatregelen nodig zijn om de gebiedsontwikkeling rondom het WHC verder in te vullen.

Kennis- en innovatieagenda

Naast invulling van de kennis- en innovatiethema's door de onderwijs-, practoraat- (expertisepplatform met een onderzoekscomponent, georganiseerd als onderdeel van een mbo-instelling) en lectoraatprogramma's (praktijkgericht onderzoek op wetenschappelijke basis ter verbetering van de kwaliteit van het onderwijs) van het mbo en hbo, stimuleert het college het initiatief om de samenwerking tussen deze instellingen en het wetenschappelijk onderwijs te versterken door het inzetten van haar netwerk. Een Leerstoel Internationalisering in Tuinbouw en een Leerstoel Duurzame Tuinbouw passen hier goed bij. Circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie kunnen ook op de kennis- en innovatieagenda (komen te) staan.

Fonds Kennis en Innovatie Westland

Het college kiest voor een innovatief Westland: de meest innovatieve glastuinbouwgemeente van Nederland met cross-overs naar andere sectoren. Zo kunnen er verbindingen worden gelegd tussen het Greenportcluster en toerisme en recreatie, en tussen het cluster en de zorg economie (in het kader van gezondheid). In het nieuwe economisch programma 2019-2022 zullen we deze lijn nader uitwerken. In 2019 zal het college de beoogde stimulerende en faciliterende rol van de gemeente rond innovatieve cross-overs mede vormgeven door middel van de programmalijs Kennis & Innovatie. Om concreet invulling te kunnen geven aan het nieuwe economisch programma 2019-2022 richt het college het 'Fonds Kennis en Innovatie Westland' in. Het fonds is gericht op het financieel stimuleren en faciliteren van kennis- en innovatiegerichte activiteiten van de glastuinbouwcluster. Het fond komt in de plaats van de Westland Agenda. Het streven is dat begin 2019 de eerste aanvragen kunnen worden ingediend. Daarbij wordt eveneens gekeken naar de mogelijkheden om de regeling revolverend te maken.

Rol: Faciliteren

Kosten: € 650.000 extra budget voor het fonds 'Kennis en Innovatie Westland'.

Maatregel 37: Greenport West-Holland

Het college is van mening dat Westland in vraagstukken rondom onder meer economie en energietransitie niet eigenstandig kan en moet willen opereren. Samenwerking met andere overheden en het bedrijfsleven, bijvoorbeeld binnen Greenport West-Holland, is cruciaal. Greenport West-Holland is hét samenwerkingsverband van ondernemers, overheden, en onderwijs- en kennisinstellingen. Samen werken deze partijen aan een gezonde, vitale en duurzame toekomst voor het regionale tuinbouwcluster. Dit cluster bevat alle bedrijven en organisaties die actief zijn op het gebied van voeding en sierteelt: van handelaren tot productiebedrijven en van veredelaars tot logistieke bedrijven. De greenport onderzoekt welke acties nodig zijn voor die gezonde, vitale en duurzame toekomst. Ondernemers hebben daarbij de regie; overheden en onderwijs- en kennisinstellingen faciliteren.

Greenport West-Holland bestaat in de huidige vorm sinds 2014, en heeft recent een evaluatie gehouden. Mede op basis daarvan wordt een nieuw meerjarenprogramma 2019–2024 opgezet. Voor Westland is het van belang om samen met de andere betrokken partners actief bij te dragen aan de inhoud van dat nieuwe programma en daarmee de doorontwikkeling van Greenport West-Holland.

Rol: Netwerken

Kosten: Geen extra budget (operationele kosten Greenport West-Holland bestaande middelen)

Maatregel 38: Handhaving thema glastuinbouw

De handhaving thema glastuinbouw wordt geïntensiveerd. Van de gemeente wordt een duidelijke, rechtmatige en rechtszekere koers verlangd. Dit kan door bestaand beleid op eenduidige wijze voort te zetten en uit te voeren, nieuw beleid te maken, bestaand beleid anders te accentueren (bijvoorbeeld in prioriteiten of te concretiseren) of ruimtelijke keuzes te maken (bijvoorbeeld herdefiniëring van 'duurzame glastuinbouwgebieden').

Het is de ambitie om herstructurering en modernisering van de glastuinbouw verder aan te sporen. Om strijdig gebruik en speculatie van tuinbouwgrond tegen te gaan (en daarmee onder andere de herstructurering en het optimaal ruimtegebruik te belemmeren), is handhaving op basis van de geldende bestemmingsplannen noodzakelijk. Dit zal consequent worden uitgevoerd.

Wij werken verder vanuit de bestaande lijnen a) sturen via bestemmingsplannen en b) slechten van obstakels. Wij investeren in onderzoek naar concrete gevolgen energietransitie en marktontwikkeling en anticiperen zoveel mogelijk op de consequenties daarvan bij aanleg en vervanging van boven- en ondergrondse infrastructuur. Wij hebben structureel overleg met de marktsector (o.a. LTO-glaskracht) op het terrein van nieuwe ontwikkelingen. Hierbij komt ook eventueel nieuw instrumentarium om deze ontwikkelingen te ondersteunen aan bod. Daarnaast creëert de gemeente een uitwisselingsplatform en -agenda met de marktsectoren en kennisinstituten. Verder zetten we actief in op het overheidsinstrumentarium 'bestemmingsplannen en handhaving'.

Vanaf 2019 werken we structureel aan het minimaliseren van strijdigheden. Dit geldt voor zowel handhaving als legalisatie. We handhaven daarbij ook als er geen directe herstructureringscase is. De gemeente trekt drie collegeperiodes (2018 t/m 2030) uit om zowel bestaande als nieuwe strijdigheden aan te pakken en op te lossen.

Rol: Faciliteren en reguleren

Kosten: € 450.000 extra budget structureel

b) Toekomstgerichte werklocaties

Maatregel 39: Agrologistieke bedrijventerreinen

Na 2020 wordt er een tekort aan bedrijventerreinen voorzien. Om aan de groeiende vraag te voldoen wil het college daarom uitbreiding van agrologistieke bedrijventerreinen zoals ABC Westland faciliteren. Uitbreiding van deze terreinen hangt samen met de grote ruimedruk in Westland. Er moeten op het vlak van ruimtelijke invulling van het gebied keuzes worden gemaakt. Daarnaast moet er een integrale afweging worden gemaakt in relatie tot de multimodale bereikbaarheid van potentiële locaties en het zo duurzaam mogelijk realiseren daarvan.

Ruimtevrage

Uit een behoefteaming waarin de economische ontwikkelingen en koers wordt meegenomen, moet blijken hoe groot de daadwerkelijke ruimtevrage is. Deze ruimtevrage zal vervolgens worden vertaald naar mogelijke locaties. De behoefteaming zal in het najaar van 2018 worden uitgevoerd door een extern bureau. Ook worden verkeersonderzoeken gedaan om mogelijke locaties te kunnen beoordelen. Voor zowel de raming als de onderzoeken zijn reeds reguliere middelen voorzien. Aanleg van nieuwe terreinen kan dan vanaf 2020 plaatsvinden. De eventuele kosten van aanleg voor de gemeente zijn pas te bepalen naar aanleiding van de behoefteaming en een keuze voor het ontwikkelen van bepaalde locaties.

Rol: Regisseren en reguleren

Kosten: Geen extra budget

Maatregel 40: Aantrekkelijke dorpscentra

Het college wil samen met de winkeliersverenigingen en markt- en horecaondernemers de levendigheid, aantrekkelijkheid en veiligheid in de winkelgebieden verder verbeteren. Met onder andere MKB Westland stellen we daarvoor een investeringsagenda (strategie en uitvoering) op, gebaseerd op een profiel per dorp. Daarbij kunnen bijvoorbeeld bereikbaarheid, parkeren en cameratoezicht aan de orde komen. Het bedrijfsleven is hierbij nadrukkelijk aan zet. Om concreet invulling te kunnen geven aan de ambities levendige dorpen richt het college een Fonds MKB in. Het fonds komt in de plaats van het MKB-investeringsfonds. Het MKB in Westland draagt daarbij zelf actief projecten aan die in aanmerking kunnen komen voor een bijdrage vanuit dit fonds. Cofinanciering door het bedrijfsleven is daarbij een nadrukkelijke voorwaarde. De programmalijn MKB zal voor het fondsinhoudelijk nog specifiekere worden beschreven op basis van het nieuwe economisch programma 2019-2022 dat in het najaar 2018 vorm krijgt. Het streven is dat begin 2019 de eerste aanvragen kunnen worden ingediend. Daarbij wordt eveneens gekeken naar de mogelijkheden om de regeling revolverend te maken. Voor 2019 stelt het college € 350.000 beschikbaar voor het Fonds MKB.

Rol: Faciliteren

Kosten: € 350.000 extra budget incidenteel voor het Fonds MKB

Maatregel 41: Opstellen vestigingsbeleid

Voor het aantrekken en behoud van innovatieve bedrijven in Westland zal een nieuw vestigingsbeleid worden ontwikkeld.

Een vooruitstrevend vestigingsbeleid, waarbij de kracht van het greenportcluster en daarmee de gehele economische keten nadrukkelijk wordt benut, plaveit de weg naar een duurzame circulaire economie. In Westland is plek voor een functioneel en gevarieerd cluster van bedrijven die elkaar kunnen gebruiken en versterken. Binnen een circulaire economie hebben zowel ondernemer als omgeving het beste toekomstperspectief. Hiermee wordt een solide basis voor economische en duurzame ontwikkeling gegarandeerd.

In het kader van een goed vestigingsklimaat is ook het versterken van de service en de dienstverlening aan (startende) ondernemers van belang. Dat betekent investeren in integrale dienstverlening vanuit de ambtelijke organisatie voor de Westlandse ondernemers, groot en klein. De behoefte aan toenemende flexibiliteit, experimenteerterruimte, snelheid en maatwerk vraagt om een klantgerichte benadering waarbij kernwaarden als openheid, duidelijkheid en snelheid centraal staan vanuit een actieve en verbindende rol. Bedrijven, (startende) ondernemers en ZZP-ers moeten zich vooral bezig kunnen houden met ondernemen. Voor de ondernemers moeten de randvoorwaarden hiervoor helder en makkelijk vindbaar en toepasbaar zijn. Dienstverlening is daarnaast ook weten wat er speelt bij bedrijven en organisaties en dit meenemen in de besluitvorming en het oplossen van problemen. Strategisch accountmanagement speelt daarbij een belangrijke rol

Het nieuwe vestigingsbeleid zal worden opgenomen in de nieuwe economische agenda voor Westland voor de periode 2019-2022.

Rol: Regisseren en netwerken

Kosten: Geen extra budget

c) Diversificatie van de Westlandse economie

Maatregel 42: *Uitwerking Kust*

In 2019 gaat in ieder geval gewerkt worden aan het aanpassen van de parkeerterreinen aan de kust en het verbeteren van de inrichting van de strandlagen. De aanpassingen aan de parkeerterreinen vinden plaats aan de hand van besluitvorming in 2018 over de toekomst van het betaald parkeren aan de Westlandse Kust.

Rol: Regisseren

Kosten: De investering die hiermee gemeoid is bedraagt € 1,4 miljoen met een bijbehorende kapitaallast die oploopt naar € 112.000 in 2022.

Maatregel 43: *Verblijfs- en vaarrecreatie*

Om meer mensen te laten kennismaken met Westland onderzoeken wij de mogelijkheden om verblijfsrecreatie een impuls te geven. Het onderzoek leidt tot een Plan van Aanpak Verblijfsrecreatie. Daarnaast blijven wij inzetten op het toegankelijk maken van de gemeente voor de vaarrecreatie. Ook blijven wij betrokken bij het platform recreatie en toerisme 'Bezoek Westland'. De 'Bloemenlijn' van NBTC Holland Marketing wordt met het platform besproken.

Rol: Faciliteren

Kosten: Dekking uit bestaande middelen

Energie, klimaat en groen

Westland op een verantwoorde manier doorgeven aan volgende generaties. Dat is wat dit college voor ogen heeft. De klimaatverandering stelt ons voor een grote opgave. Wij bevinden ons derhalve midden in een grootschalige transitie van fossiele naar hernieuwbare energiebronnen. Als de uitstoot van broeikasgasen niet snel wordt teruggedrongen komt de leefbaarheid van onze aarde onder druk te staan. Willen wij in Westland prettig blijven leven en wonen dan moet er de komende jaren veel gebeuren. Het college neemt in het verduurzamen van onze samenleving nadrukkelijk zijn verantwoordelijkheid. De voornaamste doelstellingen zijn opgenomen in het Klimaatakkoord van Parijs, namelijk dat de aarde maximaal 1,5 °C mag opwarmen. Voor Nederland betekent dit dat er in 2030 49% minder CO₂ moet worden uitgestoten dan in 1990. De brede opgave uit het Klimaatakkoord raakt de komende jaren in ieder geval wonen, bereikbaarheid, leefomgeving en de energietransitie.

a) Energietransitie

Maatregel 44: *Westland Energieakkoord (WEA)*

In het tweede kwartaal van 2019 levert de gemeente haar Westland Energieakkoord op: een realistisch en ambitieus strategisch plan hoe Westland en haar lokale stakeholders de koers en prioriteiten bepalen in de energietransitie. Inclusief welke rol de partijen hebben, wat de kosten zijn en wat de impact is op de doelstelling. Op basis van dit akkoord stelt de gemeente in 2019 haar werkprogramma op voor de komende jaren. Het is ons uitgangspunt dat stakeholders dienen te weten waar ze aan toe zijn en in de gelegenheid moeten worden gesteld kansen te pakken als die zich voordoen. De gemeente informeert, biedt koppelkansen, verwijst naar experts en wijst stakeholders op eventuele subsidiemogelijkheden. Voor 2019 is het streven om vijf tot tien pilots te faciliteren onder bewonersgroepen, utiliteitsbouw, VvE's en wooncorporaties. We pakken dit thema energietransitie niet alleen lokaal, maar ook regionaal op.

Wij gaan voor de gemeentelijke gebouwen de komende jaren gefaseerd een energiescan uitvoeren en op basis daarvan maatregelen treffen.

Rol: Regisseren
Kosten: € 650.000 extra budget incidenteel + voor de energiescan gemeentelijke gebouwen
vooral nog een bedrag van € 0,5 miljoen met en bijbehorende kapitaallast die
oploopt naar € 27.000 in 2022.

Maatregel 45: Geothermie en restwarmte

Voor de gemeente Westland hebben restwarmte en warmtewinning door middel van geothermie prioriteit. De gemeentelijke rol in Geothermie is hierin eventueel garant staan. Per businesscase maakt het college daarin een afweging. Daarnaast werken we het koppelen van warmtenetten verder uit in samenwerking met de betrokken warmteleveranciers en netbeheerders. We streven naar het realiseren van vier extra geothermieboringen in Westland in 2020.

Rol: Faciliteren
Kosten: Geen extra budget, te dekken uit gereserveerde middelen Westland Agenda

b) Klimaat

De klimaatverandering leidt, ook in Westland, tot toenemende wateroverlast, meer hitte en droogte. De biodiversiteit neemt af en verschillende soorten planten en dieren verdwijnen. De bodemdaling in grote delen van Westland versterkt de effecten van wateroverlast. Dit vraagt om maatregelen zoals extra waterberging, terugdringen van de verstuiving (verhard oppervlak) en meer kwalitatief groen in de bebouwde omgeving.

Maatregel 46: Waterberging & klimaatadaptatie - Innovatieve maatregelen nieuwbouw

Ontwikkelaars van nieuwbouwwijken worden verplicht gesteld innovatieve maatregelen te nemen voor hitte, droogte en goede afwatering en waterberging op locatie. De gemeente is hierin regulerend. Enerzijds door het stellen van kaders en beleid, anderzijds als verbinder, stimulator en facilitator. In het nieuwe gemeentelijk beheerkader afvalwater (besluitvorming 2018) worden voor zowel de bestaande als de nieuwe situatie richtlijnen gegeven voor water. Om de innovaties te realiseren worden ook de mogelijkheden binnen lopende projecten beschouwd.

Conform overheidsregelgeving voert de gemeente in 2018 stresstesten uit rond de thema's wateroverlast, hitte, droogte en overstroming. Op basis daarvan stellen we in 2020 een maatregelenpakket voor waarin expliciet gekeken wordt naar de rol van groen in relatie tot klimaatadaptatie. Met dit klimaatadaptatieplan en het bijbehorende uitvoeringsprogramma wil het college klimaatadaptatie breed verankeren in ruimtelijk en beheerbeleid.

In het verleden hebben Hoogheemraadschap Delfland en de gemeente Westland veel geïnvesteerd in maatregelen om wateroverlast te voorkomen. In toenemende mate wordt duidelijk dat de overheden het niet alleen kunnen. De grenzen van onze mogelijkheden en van het (water)systeem in de openbare ruimte zijn nagenoeg bereikt. Ook de inwoners en perceeleigenaren hebben een eigen verantwoordelijkheid in het anticiperen op klimaatverandering. Investerings door de overheden zullen in de toekomst daarom samen moeten vallen met investeringen en maatregelen door eigenaren in, aan en rond hun panden. Dit vraagt om een gedegen communicatiestrategie en inzet op bewustwording.

Rol: Reguleren, stimuleren, faciliteren
Kosten: € 300.000 extra budget structureel en voor de aanleg van calamiteitenbergingen
ramen wij een investering van € 7,2 miljoen waarbij de kapitaallast oploopt naar
€98.000 in 2022.

Maatregel 47: Wateroverlast

Wij willen de gevolgen van wateroverlast en droogte in de toekomst beperken en, binnen de mogelijkheden van de gemeente, de oorzaken ervan wegnemen. De gemeente is samen met Hoogheemraadschap Delfland verantwoordelijk voor het aanpakken van de waterproblemen met het glastuinbouwbedrijfsleven als de derde procespartner. De gemeente kiest hier voor een regulerende rol. Daarvoor hebben we de volgende instrumenten voor handen: het Waterplan, de watersysteemanalyses, de Watertoets en een visie op de ondergrond. In de praktijk worden al projecten uitgevoerd, zoals het aanbrengen van calamiteiten-bergingen, het gebiedsproces Kralingerpolder en COASTAR.

Verder zorgt de gemeente als regisseur voor goede waterafvoer en waterberging bij ieder nieuwbouw(wijk)project. Wij zetten ons netwerk in om partijen zoals LTO en HHD bij de oplossingen te betrekken. Ook richten we het beheerinstrumentarium in - zoals de beheerkaders, het klimaatplan en het programma van standaarden (voor gebiedsontwikkeling) - en brengen we met de stresstest en de risicodialoog de problemen in beeld.

Op de bestaande knelpunten zetten we structureel in voor 2019 en de navolgende jaren. Ook maatregelen uit het klimaatplan, het waterplan en de risicoanalyse zullen na 2019 uitgevoerd dienen te worden. Om problemen in bestaande wijken aan te pakken zullen we naar verwachting op basis van verkregen inzichten ook na 2019 additioneel budget en mankracht beschikbaar moeten stellen.

Rol: Reguleren

Kosten: € 50.000 extra budget structureel

c) Groen

Groen heeft veel belangrijke functies. Het heeft een bufferend vermogen voor geluid, water en hitte in de zomer en isoleert in de winter. Daarnaast versterkt groen de biodiversiteit en natuurwaarden, verhoogt de vastgoedwaarde in de woonomgeving en bevordert de gezondheid. Binnengroen vermindert stress en bevordert de concentratie. In een groene omgeving is men ook meer buiten en actiever. En het sociale klimaat wordt weer bevorderd door ontmoetingen buiten.

Deelvisie Groen/Blauw

Vergroening is de laatste jaren veelal aan de markt overgelaten. Op basis van losse projecten zijn geen harde richtlijnen neergezet. Daardoor is het groen veelal ondergeschikt geweest aan andere meer winstgevendende ruimte-invulling. Het college wil de komende periode daarom echt op vergroening als thema inzetten. Daarmee zorgen we niet alleen voor een betere klimaatadaptatie (door onder meer het ontharden van de grond en het tegengaan van hittestress), maar ook voor een betere luchtkwaliteit en meer biodiversiteit. Hiertoe stellen we de deelvisie Groen/Blauw op als input voor de Omgevingsvisie en het Omgevingsprogramma (zie Goed toeven). Ook zorgen we voor uitbreiding van het Prinsenbos. Maar let wel: vergroening van de leefomgeving moet wél een gezamenlijke opgave zijn voor gemeente, bewoners en bedrijven.

Betere balans

We streven naar een betere balans tussen beschikbare middelen en de maatschappelijke en economische opbrengst van groen in de leefomgeving. Door een betere balans borgen we de kwaliteit van de leefomgeving in Westland. Er zijn in dit kader een veertigtal projecten geselecteerd op het gebied van groen, spelen, recreëren, ontmoeten en sporten. Het overgrote deel van deze projecten worden in 2018 en 2019 afgerond.

Rol: Faciliteren en regisseren

Kosten: Geen extra budget

Bereikbaarheid

De bereikbaarheid van Westland staat onder grote druk. Daardoor is de doorstroming van het verkeer een voortdurend punt van aandacht. Nu en in de toekomst. De huidige verkeersintensiteiten zorgen voor een hoge belasting van de wegen. Deze neemt door de groei van het aantal inwoners, de economie en de toenemende productie in de glastuinbouw verder toe. Om de capaciteit van de aansluitingen op de rijks-, provinciale en gemeentelijke wegen te vergroten werken wij nauw samen met de ketenpartners.

Maatregel 48: Mobiliteitsvisie Westland 2030, met doorkijk naar 2040

Bereikbaarheid vraagt om een andere 'mindset': we moeten anders gaan kijken naar de benutting van infrastructuur en op zoek naar innovatieve oplossingen. Dit moet tot uiting komen in de Mobiliteitsvisie Westland 2030. Deze visie vormt de basis voor het door de gemeente op te stellen Programma Bereikbaar Westland 2019-2022, de omgevingsvisie en omgevingsplannen. Deze bieden de mobiliteitskaders voor de beleidsplannen, integrale gebiedsuitwerkingen en plannen voor gebiedsontwikkeling. De gemeente stelt de mobiliteitsvisie in samenwerking met de ketenpartners en de stakeholders op. Gezien het belang starten we in de tweede helft van 2018 zodat de visie in de eerste helft van 2019 kan worden vastgesteld.

Om invulling aan de bereikbaarheidsopgaven te kunnen geven, is ook opwaardering van de huidige beleidsfunctie en extra capaciteit nodig. Zo is er op basis van de werkvoorraad voor 2019 en de programmatische aanpak op korte termijn behoefte aan tijdelijke programmamedewerkers.

Rol: Regisseren

Kosten: € 240.000 extra budget, incidenteel

Maatregel 49: A4 veilingroute A20

Het snel verbeteren van de doorstroming op de veilingroute is essentieel voor de bereikbaarheid van Westland. Samen met het Rijk en de regio werken wij aan de uitwerking van de integrale gebiedsuitwerking Greenport 3.0. Daarin brengen we de benodigde korte- en (middel)langetermijnmaatregelen in beeld. De gemeentelijke bijdrage bedraagt in 2019 € 200.000. Hierin zijn ook de kosten voor de in 2019 te houden pilots met kortetermijnmaatregelen opgenomen. Na akkoord van het Rijk en de regio eind 2019, kunnen we met de verdere uitwerking en realisatie van deze maatregelen beginnen.

Rol: Regisseren

Kosten: € 200.000 extra incidenteel

Maatregel 50: Wippolderlaan Westlandvariant

Een snelle verbetering van de doorstroming op de Wippolderlaan is noodzakelijk voor de bereikbaarheid van Westland. Op grond van het recent doorlopen burgerparticipatietraject is naast de Bestemmingsplanvariant ook de Westlandvariant uitgewerkt. Einde 2018 vindt hierover de bestuurlijke besluitvorming plaats. Aansluitend kunnen we met de verdere uitwerking en realisatie starten.

Rol: Regisseren

Kosten: Ter dekking van een deel van de meerkosten van de Westlandvariant bedraagt de eenmalige bijdrage van de gemeente Westland 7,6 miljoen.

Maatregel 51: Opstellen visie Centrale As

Een derde onmisbare route is de Centrale As (Poeldijk, Naaldwijk, Westerlee A20). Door de nabijgelegen gebiedsontwikkelingen, bedrijventerreinen en de komst van R-net lijn 36 neemt de verkeersdruk hier verder toe en zijn verkeersmaatregelen noodzakelijk. Om deze voor zowel de korte- als de (middel)langetermijn te kunnen realiseren is een integrale visie van gemeente en ketenpartners nodig.

Rol: Regisseren
Kosten: Geen extra budget

Maatregel 52: Opstellen verkenningen twee metropolitane fietspaden

We willen op korte termijn de woon- en werkgebieden in het Westland en de regio korter, sneller, veiliger en comfortabeler met elkaar verbinden. Daarom starten de gemeenten en de MRDH in de tweede helft van 2018 met het verkennen van twee deels in het Westland liggende regionale metropolitane fietsroutes. Het gaat om de routes Naaldwijk/Maassluis/Rotterdam CS en Naaldwijk/Den Haag CS. Op grond van de resultaten worden de tracés met de benodigde maatregelen einde 2019 bepaald. We gaan ze in de jaren daarna gezamenlijk uitwerken en realiseren.

Rol: Regisseren
Kosten: € 100.000 extra budget incidenteel (dekking uit reserve verkeersgelden)

Maatregel 53: Verkeersonderzoeken en maatregelenpakketten dynamisch verkeersmodel

Voor het slim, efficiënt en in samenhang bepalen van de op korte- en (middel)langetermijn benodigde bereikbaarheidsmaatregelen voor het gehele Westland stelt de gemeente samen met Rijk en regio het dynamisch verkeersmodel Westland op. Hiermee kunnen we in combinatie met te houden verkeersonderzoeken in 2019 samenhangende maatregelenpakketten opstellen en jaarlijks actualiseren.

Rol: Regisseren
Kosten: € 150.000 extra budget, incidenteel (dekking uit reserve verkeersgelden)

Maatregel 54: Verlengen bestemmingreserve regionale verkeersprojecten

Per 1 januari 2018 is de gemeentelijke inwonersbijdrage voor regionale verkeersdoeleinden aan de MRDH voor alle MRDH-gemeenten vervallen. Om toch gemeentelijke projecten te kunnen blijven financieren heeft de gemeenteraad van Westland besloten de jaarlijkse bijdrage aan de MRDH van € 953.000,- voor 2018 als Reserve/Voorziening Regionale verkeersdoeleinden te bestemmen. Omdat de kortetermijnaanpak zeker tot 2022 doorloopt is het ter dekking van de kosten van de bijbehorende maatregelen essentieel om dat bedrag voor 2019 en de jaren erna te blijven doteren in deze reserve. Dit biedt niet alleen dekking voor gemeentelijke projecten maar ook voor (co)financiering van (toekomstige) Westlandse projecten met andere partners, zoals het Rijk, de MRDH en de provincie Zuid-Holland. Op grond van het Programma Bereikbaar Westland 2018-2022 stellen we jaarlijks een bestedingsplan op. Voor de huidige bestuursperiode geven wij hieraan invulling door zowel in 2019 als in 2021 een bedrag van € 1,9 miljoen in de reserve verkeer te storten

Rol: Regisseren
Kosten: € 953.000 extra budget, structureel.

Maatregel 55: Voorzieningen R-net lijn 36

Zomer 2019 start R-net lijn 36. Om deze buslijn sneller en vaker te kunnen laten rijden zijn aanpassingen aan de verkeerslichteninstallaties, infrastructuur en smart mobility maatregelen nodig. Ook moeten de halteplaatsen aangepast, stallingsvoorzieningen voor fietsen vergroot en verbeterd, en de bereikbaarheid verbeterd worden. Westland realiseert deze voorzieningen samen met de provincie Zuid-Holland en de MRDH.

Rol: Regisseren
Kosten: € 500.000 extra budget investering.

**Maatregel 56: Aanpassen bushaltes MRDH-bus concessie Haaglanden
Streek**

Zomer 2019 start de nieuwe MRDH-bus concessie Haaglanden Streek. Op grond hiervan gaat het naar verwachting in eerste instantie om beperkte aanpassingen van de halteplaatsen en bijbehorende voorzieningen.

Rol: Regisseren

Kosten: Het extra investeringsbedrag wordt geschat op € 400.000.

Maatregel 57: Infrastructurele maatregelen tijdens gebiedsontwikkeling

Om de bereikbaarheid tijdens de realisatie van de gebiedsontwikkelingen te garanderen, zijn in de periferie van gebiedsontwikkelingen extra maatregelen nodig.

Rol: Regisseren

Kosten: Hiervoor is naar verwachting structureel € 80.000 extra budget nodig.

Maatregel 58: Coördinatie weg- en ondergrondse werkzaamheden

De komende jaren voeren zowel de gemeente als de provincie meerdere infrastructuurle en ondergrondse (kabels en leidingen) werken uit. Wij coördineren de planning van projecten en voeren regie op maatregelen die veilig weggebruik bij het uitvoeren van boven- en ondergrondse werkzaamheden garanderen. Alles in goed overleg met uitvoeringspartijen als de provincie, het hoogheemraadschap, aannemers en kabel- en leidingbedrijven. Ook na 2019 zetten we deze koers voort. Gezien de opgave die voorligt is vanuit de gemeente extra capaciteit nodig.

Rol: Regisseren

Kosten: € 50.000 extra budget structureel

Financieel overzicht hoofdstuk 4 'Welvarend Westland'

Welvarend Westland		2019	2020	2021	2022
	Omschrijving	bedragen * € 1.000			
36	Fonds kennis en innovatie Westland	650			
38	Handhaving thema glastuinbouw	450	450	450	450
40	MKB - fonds	350			
42	Kustvisie: parkeerterrein / strandslagen € 1,4 miljoen	2	86	114	112
44	Westland Energieakkoord	650			
46	Energiescan / Duurzaam Meerjarenonderhoudsprogramma		4	24	27
46	Klimaatadaptatie	300	300	300	300
46	Wateroverlast calamiteitenberging € 7,2 miljoen			42	98
47	Wateroverlast	50	50	50	50
54	Zettingsproblematiek De Lier: riolering en wegen € 7,0 mln.	0	57	85	129
48	Opstellen Mobiliteitsvisie Westland 2030 (120K in 2018)	120			
49	A4 veilingroute A20	200			
50	Wippolderlaan Westlandvariant			1	2
52	Opstellen verkenningen 2 metropolitane fietspaden	100			
52	Dekking uit reserve verkeersprojecten	-100			
53	Verkeersonderzoeken en maatregelenpakketten dynamisch verkeersmodel	150			
53	Dekking uit reserve verkeersprojecten	-150			
54	Verlengen bestemmingreserve regionale verkeersprojecten	1.906	0	1.906	0
55	Voorzieningen R-net lijn 36	0	10	10	31
56	Aanpassen bushaltes MRDH-bus concessie Haaglanden Streek	0	0	0	7
57	Integrale infra buiten grenzen bestemmingsplannen	80	80	80	80
58	Coördinatie weg- en ondergrondse werkzaamheden	50	50	50	50
	TOTAAL	4.808	1.087	3.112	1.336

5. Recapitulatie financiën

Dit uitvoeringsprogramma 2019 vormt een belangrijke aanvulling (en daarmee wijziging) op de aangeboden begroting 2019-2022 “bestaand beleid”. Deze documenten dienen dan ook in nauwe samenhang te worden gezien. De financiële consequenties van dit uitvoeringsprogramma zijn verwerkt in de 1^e begrotingswijziging 2019. Dit onderdeel schetst het overkoepelende, financiële beeld. Tevens bieden wij een dekkingsplan aan waarmee er, ook na de nieuwe ambities, sprake blijft van een sluitende meerjarenraming.

Startpositie: begroting bestaand beleid

De begroting 2019-2022 is opgesteld als “begroting bestaand beleid”. Via de Kadernota 2019 is de raad op 10 juli 2018 reeds geïnformeerd over de verwachte saldi in de diverse jaarschijven. Rekening houdend met het amendement om te sturen op een overschot van € 1,0 miljoen, is er sprake van de onderstaande, batige “besteedbare” saldi in alle jaarschijven.

Bedragen * € 1.000,--

	2019	2020	2021	2022
Saldo begroting bestaand beleid 2019-2022	1.504	2.052	925	1.376

Financiële context

Door jaren van economische recessie en daarmee gepaard gaande bezuinigingen zijn (belangrijke) keuzes in het verleden uitgesteld. Daar waar urgentie om maatregelen vroeg, is soms noodgedwongen gekozen voor tijdelijke/incidentele dekking. Het vorige college wees in de begroting 2018-2021 op de belangrijke opgaven die zij voor de komende jaren zagen. Het werd passend gevonden om de (ingrijpende) keuzes die daarvoor nodig zijn, aan een nieuw bestuur over te laten. Samen met een aantal nieuwe ontwikkelingen ligt er nu de uitdaging om de onderwerpen waaraan die keuzes verbonden zijn in de huidige bestuursperiode te maken. Keuzes die stevige financiële consequenties hebben en waarbij één ding zeker is: de middelen ontbreken om al die onderwerpen op te pakken. Een eerste inventarisatie leverde alleen aan investeringsambities al een bedrag van ruim € 100 miljoen op! Dit vergt een zorgvuldige afweging die wij in een aantal participatieve processen willen maken. Dit uitgangspunt vormt een belangrijke leidraad voor de ambities zoals wij die in dit uitvoeringsprogramma opnemen.

Nieuwe ambities

Het voorliggende uitvoeringsprogramma schetst de ambities die wij in 2019 willen realiseren. Aan deze ambities is ook inzet van financiële middelen verbonden. Deze zijn in dit document per maatregel opgenomen en aan het eind van ieder hoofdstuk in een tabel gepresenteerd. Dit leidt tot het totaalbeeld zoals in onderstaande tabel opgenomen:

Bedragen * € 1.000,--

	2019	2020	2021	2022
Bevlogen besturen	-2.800	-2.800	-2.800	-2.800
Goed toeven	-2.017	-389	-158	-190
Sterke Samenleving	-441	-146	-251	-462
Welvarend Westland	-4.808	-1.087	-3.112	-1.336
Totaal uitvoeringsprogramma 2019	-10.066	-4.422	-6.321	-4788

Overige wijzigingen

Naast de ambities zoals opgenomen in het Uitvoeringsprogramma 2019 is er sprake van een aantal overige ontwikkelingen met een effect op de financiële positie. Deze zijn eveneens in de 1^e begrotingswijziging verwerkt. Onderstaande tabel geeft het saldo van de mutaties weer.

Bedragen * € 1.000,--

	2019	2020	2021	2022
Overige mutaties	527	-45	280	270
Totaal overige mutaties	527	-45	280	270

Voor een gedetailleerde weergave verwijzen wij naar de begrotingswijziging. Onderstaand worden de financieel omvangrijkste mutaties in beeld gebracht (> € 50.000).

Bedragen * € 1.000,--

	2019	2020	2021	2022
1. Lagere energiekosten	75	75	75	75
2. Onderzoek bodemverzakking De Lier		-150		
3. Verkiezingen	-100			
4. Veilig thuis	-126	-126	-126	-126
5. ISK onderwijs	-128	-65		
6. Bijdrage stafbureau Arbeidsmarkt	-57	-57	-57	-57
7. Hogere bijdrage Veiligheidsregio	-54	-54	-54	-54
8. Vervanging middelen gladheidsbestrijding		-10	-20	-30
9. Verkoop gemeentekantoor 's-Gravenzande	600			
10. Meeropbrengst ozb	350	350	350	350
11. Vervallen storting reserve afval	0	0	120	120
12. Diverse kleine mutaties	-33	-8	-8	-8
Totaal	527	-45	280	270

Ad 1. Lagere energiekosten

Door een meer duurzaam gebruik vallen de energiekosten lager uit.

Ad.2 Onderzoek bodemverzakking De Lier

Eerder zijn middelen toegekend om verzakkingen in De Lier in kaart te brengen. Deze aanpak is volgens een twee punten systematiek opgepakt; wegnemen van hinder en overlast én oorzaak en monitoring van locaties. Voor volledige implementatie van het monitorsysteem zijn additionele middelen nodig.

Ad 3. Verkiezingen

Diverse wetwijzigingen, een strakkere Ministeriele sturing op de verkiezingsorganisatie en het doorvoeren van diverse professionaliseringsslagen leiden tot een hoger benodigd budget voor verkiezingen. Meerjarig heroverwegen wij het huidige aantal stembureaus zodat wij op dit moment nog geen structureel extra bedrag ramen.

Ad 4. Veilig thuis

Dit betreft een verhoging van de gemeentelijke bijdrage vanwege gewijzigde systematiek van berekenen deelnemersbijdrage en extra activiteiten in het kader van Veilig Thuis.

Ad 5 ISK onderwijs (internationale schakelklas)

Het betreft hier een schakelklas voor leerlingen die onvoldoende Nederlands spreken. De ISK is gestart in zomer 2016 en er zijn 3 volle groepen. Gezien de verwachting dat er de komende periode met name gezinsherenigingen plaatsvinden binnen de taakstelling statushouders, dient de ISK te worden voortgezet.

Ad 6. Bijdrage stafbureau Arbeidsmarkt

Dit jaar (2018) is er door de gemeententent vanuit ZHC besloten om de ondersteuning vanuit het stafbureau te beëindigen. De kosten van het stafbureau moeten nu door een beperkter aantal gemeenten opgebracht worden wat leidt tot het gevraagde extra bedrag.

Ad 7. Hogere bijdrage Veiligheidsregio

Betreft een hogere bijdrage als gevolg van een hoger aantal inwoners

Ad 8. Vervanging middelen gladheidsbestrijding

Betreft additioneel benodigd bedrag om middelen gladheidsbestrijding te vervangen.

Ad 9. Verkoop gemeentekantoor 's-Gravenzande

Verwachte verkoopopbrengst 's-Gravenzande waarbij rekening is gehouden met verrekening van kosten.

Ad. 10 meeropbrengst ozb

Op basis van recente jurisprudentie is de verwachte lagere opbrengst als gevolg van de zogenaamde "dijken-vrijstelling" minder dan verwacht. Meerjarig is er ook sprake van een hogere WOZ-waarde wat leidt tot een hogere opbrengst.

Ad 11. Vervallen storting reserve afval

Met de tariefsverhoging voor afval zoals in dit uitvoeringsprogramma vastgesteld, is de in de begroting bestaand beleid opgenomen storting in de reserve vanuit de algemene middelen niet langer noodzakelijk.

Naast de bovengenoemde mutaties bestaat dit onderdeel van de wijziging uit een aantal budgettaire neutrale wijzigingen waarvan de belangrijkste zijn:

- Aanpassing lasten en baten binnen de gesloten circuits (afval- en riool);
- Aanpassing/verschuiving van een aantal budgetten beheer openbare ruimte binnen het totale onderhoudsbudget;
- Uitbreiding schoolmaatschappelijk werk/bevorderen kunst- en cultuurdeelname voor diverse doelgroepen binnen bestaande budgetten Sociaal Domein.

Financieel totaalbeeld

De bovenstaande ontwikkelingen leiden samenvattend tot het onderstaande financiële totaalbeeld.

Bedragen * € 1.000,--

	2019	2020	2021	2022
Saldo begroting bestaand beleid 2019-2022	1.504	2.052	925	1.376
Bevlogen besturen	-2.800	-2.800	-2.800	-2.800
Goed toeven	-2017	-389	-158	-190
Sterke Samenleving	-441	-146	-251	-462
Welvarend Westland	-4.808	-1.087	-3.112	-1.336
Totaal uitvoeringsprogramma 2019	-10.066	-4.422	-6.321	-4.788
Overige mutaties	527	-45	280	270
Totaal overige mutaties	527	-45	280	270
Saldo begroting 2019-2022 na wijzigingen	-8.035	-2.415	-5.116	-3.142

De uitvoering van de nieuwe ambities en aantal overige ontwikkelingen leiden tot negatieve begrotingssaldi die variëren van een tekort van € 8 miljoen in 2019, € 2,4 miljoen in 2020, € 5,1 miljoen in 2021 en € 3,1 miljoen in 2022.

Dekkingsvoorstel

Wij hechten waarde aan een financieel perspectief op maat: er is sprake van een evenwichtige financiële positie waarmee de gewenste ambities uitgevoerd kunnen worden. Een financieel sluitende meerjarenraming vormt daarvoor een belangrijk uitgangspunt. Om een sluitende meerjarenraming te bereiken, is het volgende dekkingsvoorstel opgesteld:

Bedragen * € 1.000,--

	2019	2020	2021	2022
1. Vervallen amendement sturen op een overschot	1.000	1.000	1.000	1.000
2. Inzet deel gereserveerd accres IBP - gemeentefonds	1.000	1.000	1.000	1.000
3. Meeropbrengst leges Wabo	1.000	1.000	1.000	1.000
4. Investerings (oud voor nieuw)	225	415	495	555
5. Aanvulling fonds Bereikbaarheid vanuit incidentele middelen	1.900		1.900	
6. Dekking incidentele uitgaven 2019 uit Algemene Reserve	3.150			
Totaal	8.275	3.415	5.395	3.555

Ad 1: sturen op een overschot van € 1 miljoen

De financiële positie van de gemeente is in de afgelopen jaren verbeterd. Het eigen vermogen is toegenomen en de schuldpositie gedaald. Ook is sinds lange tijd de weerstandsratio 1,0 zonder dat een deel van de Reserve Financiële Soliditeit daarvoor geormerkt hoeft te worden. Deze ontwikkelingen maken het naar onze mening niet langer noodzakelijk om via het sturen op een overschot Eigen Vermogen verder te versterken. Jaarlijks zullen wij bij een eventueel batig saldo van de jaarrekening het verder versterken van het Eigen Vermogen bezien. Dit bedrag kan ten gunste komen aan ontwikkelingen in de Westlandse samenleving.

Ad 2: inzet deel gereserveerd accres IBP-gemeentefonds

Zoals aangegeven in de Kadernota 2019 hebben wij het extra accres gemeentefonds dat ontvangen wordt als gevolg van het nieuwe regeerakkoord (vertaald in het Interbestuurlijke Programma, IBP) gereserveerd voor uitgaven IBP/risico's in het Sociale Domein.

Het gaat hier om in totaal € 4 miljoen. Gelet op de maatregelen die wij in het Uitvoeringsprogramma 2019 voorstellen, kan ter dekking vanuit dat bedrag € 1 miljoen vrijvallen.

Ad 3. Meeropbrengst leges Wabo

Door de aantrekkende economie neemt ook het aantal vergunningaanvragen voor de Wabo fors toe. Hierdoor wordt ook een hogere legesopbrengst gerealiseerd. Hoewel op langere termijn moeilijk te voorspellen is hoe die ontwikkeling zich voortzet, achten wij het mogelijk om een meeropbrengst van € 1,0 miljoen op te nemen.

Ad 4. Investeringsen

Ons uitgangspunt is dat we alleen nieuwe investeringen opvoeren als deze dekking hebben vanuit vrijvallende kapitaallasten van reeds in de begroting opgenomen investeringen. Oud voor nieuw dus. Ter dekking van de nieuwe investeringen adviseren wij de uitvoering van de volgende investeringen voorlopig uit te stellen en te betrekken bij de heroverweging op het moment dat de diverse visies gereed zijn.

Bedragen * € 1.000,--

	2019	2020	2021	2022
Heroverweging ondergrond parkeren Monster: aframen naar € 0,7 mln.		158	120	119
Tijdelijke inrichting vml. Locatie gemeentehuis Naaldwijk: aframen naar € 0,15 mln	15	15	15	15
Meervoudig gebruik accommodaties: aframen naar 0	120	123	121	119
Rotonde Zijtwende / Zwethlaan: effectieve fasering bijdrage Provincie	5	26	126	180
Bruggen en kunstwerken 2018: optimalisatie	2	9	10	10
Vervanging damwanden 2018: optimalisatie				12
Ontsluiting Teylingen: investering valt € 1 mln. lager uit	61	60	59	59
N213 geluidsproblematiek: dekking uit ISV-gelden	21	21	21	21
Duurzaam meerjaren onderhoudsprogramma: aanpassen fasering		3	23	20
Totaal	224	415	495	555

Ad 5. Aanvulling fonds Bereikbaarheid

Tot het moment van opheffen van het Stadsgewest was een jaarlijkse deelnemersvergoeding verschuldigd voor het regionale Mobiliteitsfonds. Gemeenten konden vervolgens vanuit dat fonds een subsidie voor infrastructurele projecten ontvangen. Wij hebben besloten om het vervallen bedrag van deze deelnemersbijdrage, € 0,95 miljoen jaarlijks, te compenseren door twee keer een storting van € 1,9 miljoen in het gemeentelijke bereikbaarheidsfonds te doen. Dekking van dat bedrag kan uit de Algemene Reserve plaatsvinden.

Ad 6. Dekking incidentele uitgaven

Zoals eerder aangegeven is onze aanpak in het WestlandProgramma dat wij een aantal belangrijke onderwerpen in een participatief proces samen met de raad en maatschappij verder vorm geven. Hiervoor starten wij in het najaar een aantal visietrajecten op (o.a. op gebied van wonen, voorzieningen, groen/water). De resultaten daarvan worden in het voorjaar 2019 vervolgens betrokken bij de Voorjaarsnota 2019.

Vooruitlopend op deze keuze nemen wij alvast een aantal ontwikkelingen ter hand, voeren onderzoeken/verkenningen uit en of bieden ruimte aan pilots. Hiervoor stellen we in 2019 incidenteel middelen beschikbaar die incidenteel gedekt kunnen worden uit de Algemene reserve. In totaal gaat het om een bedrag van € 3,1 miljoen volgens onderstaande specificatie:

Bedragen * € 1.000,--

Omschrijving	Bedrag
Fonds kennis en innovatie / MKB-fonds	1.000
Westlands energieakkoord	650
Creatieve maatregelen wonen	1.000
Aanpak ondermijning	500
Totaal	3.150

Effect op de Algemene reserve

In de begroting bestaand Beleid is het eigen vermogen in 2019 t.o.v. de begroting 2018-2021 toegenomen met € 14 miljoen. De stand van de algemene reserve bedraagt daarbij € 35 miljoen (verwachte stand ultimo 2019). Met het voorliggende voorstel onttrekken wij hieruit in 2019 € 6,0 miljoen (ongedaan maken toevoeging overschot € 1,0 miljoen, dekking incidenteel € 3,1 miljoen en storting in fonds verkeer € 1,9 miljoen). Daarmee bedraagt de algemene reserve na wijziging afgerond € 29 miljoen en blijft er in totaal in 2019 sprake van een toegenomen eigen vermogen.

De in de begroting bestaand Beleid geraamde groei van de algemene reserve met € 7 miljoen in 2022 t.o.v. 2019, doet zich na deze wijziging niet meer voor. Er wordt geen jaarlijks overschot in de reserve gestort en eveneens wordt € 1,9 miljoen (2021) ingezet ter voeding van het bereikbaarheidsfonds. In het WestlandProgramma is genoemd dat wij niet "sparen voor het sparen". Wel willen wij binnen het kader van een voldoende weerstandsvermogen, ook incidentele middelen benutten om gewenste ontwikkelingen in de maatschappij mogelijk te maken. Aan dit uitgangspunt wordt ook na deze wijziging voldaan.

Effect op de bestemmingsreserves

In 2019 vindt een extra onttrekking aan de reserve Volkshuisvesting plaats (€ 1,0 miljoen). Daarnaast is aangegeven dat de extra uitgaven binnen het Sociaal Domein gedekt worden binnen bestaande budgetten waarbij mogelijk een aanvullend beroep moet worden gedaan op de beschikbare reserve Sociaal Domein. Bij de Voorjaarsnota 2019 maken wij inzichtelijk of daarvan sprake is en leggen wij de raad, indien noodzakelijk, aanvullende besluitvorming voor.

Financieel overzicht na dekkingsvoorstel

Indien het aangeboden dekkingsvoorstel wordt overgenomen, ontstaat het volgende financiële beeld:

Bedragen * € 1.000,--

	2019	2020	2021	2022
Saldo begroting 2019-2022 na wijzigingen	-8.035	-2.415	-5.116	-3.141
Dekkingsvoorstel	8.275	3.415	5.395	3.555
Saldo begroting na dekkingsplan	240	1.000	279	413

6. Tot slot

Met dit Uitvoeringsprogramma 2019 geven wij invulling aan de ambities uit het WestlandProgramma 2018-2022. Een uitdaging die wij graag aangaan samen met de gemeentelijke organisatie, Raad, burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, Provincie, Rijk, Hoogheemraadschap, en regionale samenwerkingsverbanden. Eind 2019 voeren wij een eerste tussenevaluatie uit en stellen wij het Uitvoeringsprogramma 2020 op zodat wij met elkaar op koers blijven.